

شه پوټل / ۲۳۲

ټم هاوره ننگيه خوټي گوره ترين مهرجه بوهاو دهنگي، چونكا، كاتي شاعير زوانيكې
ناشناو نه ناسياو يا، مرموز، يا، نامو و خونه گري هبي، نه دهردي خوټي وه نه دهردي كه ساني
تر ټه تواني به يان بكات.

نيشانه ي هونراوه ي باش ټه وه به كه له بيستن و خوټيندنه وه ي مرؤف هه ست بكات و
وابزاني ټه وه ي واشاعير ټه يلي دهردي، يا، بيرو ټه نديشه به كه، ناسراو وناشنا، كه هونر،
به به يانكي هونر مهنده را زاندي به ټه وه و گياني كرده، به به ريدا.

ټري وايه: تا شاعير نه چي به تان و پوي ژيان و ژيني به رهي مرؤفدا وه دهردي وه رهنجي
كه له و هوټي خوټي نه زاني ناتواني له ناو ټه وانا هاوره دهردي و هاوره ننگ بوخوټي بدوزي ټه وه، تازه
نايش تواني له دل و هه ناوي ټه وانا شويني هبي. هوټي سه ركه وت و پيروټ بوني ههندي
له هونران كه ته نانه ت دواي چه ندين سه ته وه له ولاي چه ندين كه وشه ن و سنوره وه له گيان و
له شي مرؤف داشوټيني هه به، ټاليره وه به و اتوانيو يانه بچه ناو دل و گيان و له شي خه لكه وه،
كاتي دهردي ټوف و ټيشي رويان تي بكات، ټوفي كه هه مو كه سي ناو هوټي پي بزنان
به يانكيان هبي شناو هونر مهنده و روناك و راست و راسته و خو و بي گري و گوټ و
خومانه و دوستانه و خوما لئانه و هوټه واريانه و كوردانه و مهرانه.

كاكله ي و تار:

به كوردي و كورتي، زماني هونراوه، زمانيكي تهرو پاراو بزار كراوه و وردو هار راوه و
سرنج راكيشه و له و دا، هيچ جوټه ته وه زه لي و چاونوقاندين و لاري و كوټره ري تي دانيه،
چونكا هه م مه به ست و هه دف و ټامانج، له هونراوه دا وردترو به رز ترله زماني و تارو په خشانه،
تازه چاوه نواري خوټه ران و بي سياران له هونراوه زياترو پتره، هه رله به رټم وردو و
جوانكي لانه، به تي به، واله سر دل ټه نيشي و له بيره وه ريدا، ټه ميټته وه، وه هه رله به رټه شه
واشوټنيش ټه كاته سه زماني و تارو په خشان.

ټه شي سرنجي ټه مه به دين كه بيټه وه كه كراسه و ماناش وه كه ټه ندامي هونراوه به. ټم
مانا به به له ش و گيانيش نوټيندراوه، به رگي جوان له ټه ندامي ساغ و موته ناسب باش ټه كاليته وه،
كاتي بيټه ي لينج وليق و نامو و ره مه كيانه، بو به ياني، مانا گه لي زور بليندو پا به به رز له بهر چاو

بگړین، یا، مانا گهلی هیچ و پوچ له گول بهرگی بیژه گهلی پته و و جوان بنوینین، کاری نارو و امان کرده، چونکا بهم نیشهی خو مان یا له شمان له پو شینی بهرگی کورت و ته سک و تهنگ ره نجان دوه، یا، پارچه ی به نرخ وره نگیمنان، به فیرو داوه و کرد و مانه به بهر به زن و بالا به کی لار و ویرا، و ه تم هه ردو کاره کرده و ه به کی بی ناوه زانه یه ^{پارچه} کورپی له ره خنه گیران و ناقیدانی قسه له بهر زتری بیژه به سه مانادا، چه نه در ژیر بیان کرده، کورپی تریش له به نرخ تر بونی بیژه به سه مانادا چه نه ویر غه بیان کرده، به لام نه وهی و اراسته و خودیته بهرچاو، نه وه به که بیژه و مانا هه ردوک لفی به کترن و بارستایی و بارته قایی له نیوان بیژه و مانادا هه به.

نه وانه، که ته نیا له بهر بیژه گهلی جواتر به بهر زتری هو تراوه به ک، به سه هه نو راوی تر حوکم نه کن، وه ک که سانی نه چن، که کاتی دیان و مرو فیک بهرگی با شتر و جوانی تری له بهر دایه له خه لکی تری به با شتر بزانی، نه وهی و از اندراوه و سه لمیندراوه نه وه به، که هو ی پیک هینانی بارته قایی له نیوان بیژه و مانادا هه بونی چه شه و چیشکه به، نه ویش چیشکه ی پیو ک کراو، که وزه ی ده رکی تم بارته قایه ی هه بی.

ویژاوه ری

تیمه نه مانه وی شتکه لیک به پینه کایه وه که خو بنده واران ی روناک بیر بیان خوش ییت، به وردی، له بهر یکه وه، له مانای ویژاوه ری: «نه ده بییات» به تیکراو شیعر، به تاییه ت ورد، ده بینه وه و به وردی، مه دیدانی، مه به سته کی جوړ به جوړ که نه ده ب و شیعر، بالی به سه را کیشاوه، ده خه یه، بهرچاو، نامانجی هو تراو نه ده ب بهر پر سیاو و هه سه لیه ته و نه رکی سه ر شانی شاعیر و نه دب و تم جوړه شتایه، چ به وی و نه ته وی شوین و نه سه ری، دیار و نا دیاری، هه مو که لین و قوژنی ژبانی کو مه ل و نه ته وهی هه رمه لبه ندو جی و شوینیکی تیاد یاره، ده هیئته ژیرر کیفی قه لم، جا:

قه لم قوربانی نوکت بم ده بیره شورش و گوفتار لوه کو حاته م، دبشکینه خه زینه ی جه وه ری نه سرار.

به لئی تیمه تی ده کو شین کالای نال و والای و ابه پینه تم بازاره وه تا کړ یاران ی به زه وق و دش په سه ند که تیوه ی زیرک و نوکته سه نج بن، ناوړ یکی لی بده نه وه و لایه کی لی بکه نه وه... با

شه پوئل / ۲۳۴

بروین نه کادوای ئەم هه موهه و هه و هه ی هه یه، سه و قاته که مان، ئاله کوک بی و بهس!
هیوادارین بتوانین روبه نودوتارای سور له سه رومه تی بیرو ئه ندیشه، لاده یین وه زولفی
وتار له سه ر شانوئی تاریک به نوکی قه لهم لاده یین و موی ئالوزا و به شان ه که یین و سه روک و بنوکی
جیا که یه وه و به کاری ساکاری خو مان بی راز ئینه وه؛ تائیه ی جوانی دۆس و جوان په سه ند،
په سه ندی بکه ن...

جا، بانه خته نه خته دهس به که یین به کو ئینه وه و لیک دانه وه ی مانای وته ی ئەم چه ن
قه و باسه یه:

«ویژه - نه ده ب؟» چیه؟ «هونراو - شیعرا» - به چ قسه یه ک ده لئین؟ «هونهر - شاعیر»
کامه؟ هه روه ها له مهش ده دوین که ئایا هه ر که سی هه ر به مه، که ده سی دایه پینوس و قه لهم و پی
نایه مه یدان ی وتار ئه رکیکی له سه ر شان ده که وی؟ جائه گه ر وایه ئه لبه ته قه لهم به دهس
له به رانه رکیوو چیا ی به رزی شاخاوی و زه ر داته عه هودو لی پسر اوی هه یه، راوه ستاوه،
سه باره ت به گه لو نه ته وه و دین و پروای خو ی، وه به لکو، سه باره ت به ئینسان و ئینسانیه ت
دیاره، که ده ردی دوینی شی بو وه، به ره ی مرو ف چاوه ری ده رمانی بون، ئابا بزانیین ده رمان،
به دهس کیه؟ ئایا جگه له خاوه ن بیران و قه لهم به ده ستانه! ئه وه ی که ئیمه له شوینی ده گه ر ئین؟!
واته ئه ی ئینسان:

تا، ته نورت، گه ر مه نانیکی بکه
تا، نه بو یته، کو تی پی، کو لکی په.
به ئی: کاری ژبان گه رانه به شوین ئه وه ی که ئینسان ده به وی و لی نادیاره: جاری ده زانی
چی به و جاری نازانی، به لام وادیاره که ده بی له پیشدا، چرای هه ل که یین و به شوین
ئینسانا ده شه ت و ده رو شار و دیار بدینه پی وه، جامه گه ر «ئینسان» هه ر ئه وه، که له سه ر دو پی
را ده ویستی، یا، ده روا و قسه ش ده کات؟ نا، نا، «ئینسان» ئه و که سه یه، که به زمانی خه لک و
بو خه لک و له به ر خه لک ئه دوی. ده نابو و «دیوژن» فه یله سو فی گه وره، به ئالوزاوی و سه ر لی
شیواوی، به روژی رونا ک، چرای هه لکر دبو و ئەم سوچ و قوژین ده گه را ئه و له تا و سوچ و
گوناحی زۆرداران و سه مکاران گیانی به لئوی گیشته و «روح گه ییشته وه سه ر نوکی لوتی»
توره و قه لس و جار زیبو و له ئیو «ته ن» هادا خو ی ته نه اده زانی بیان گو ت: «ئوستادا! ئه وه چه ئی

شەپۆل / ۲۳۵

ون بووه؟» وەلامی دانەوه: «ئینسانم لى ون بووه» گیانم خەستەى دە ستى دەستەى دیوو درنج
بووه و ئارەزوی ئینسان دە کەم...

دی شیخ با چراغ همی گشت گرد شهر

کز دیو و دد ملولم و انسانم آرزوست

گفتند: یافت می نشود جسته ایم ما

گفت: آنکه یافت می نشود آنم آرزوست

هەردە ئی حە کیم مەلەوی کورد بە چراى سۆزى گەرم و ئاھى ساردى، شەو چەرەى دیوہ خانى
دلى سازدە کاو بە شوین «شەمام تەو ئیلە یی» دانە گری، بەلام ئەم لە کۆی و ئە و لە کۆی!
خویندە وارانى بەریز «ئەدەب» وەھا کە دەزانن واژە و وشە ییکی کۆنە لە زمانى
عەرەب دا کە ئیستا بە تیکرالە هەمو ناوچەى ئیمە کە زمانى عەرەب شوینی تیا کردو، هەر بە
مانایە، بە کار دە بری، لە زمانى تورکى، پارسی و لە زمانى کوردیشدا، ئەدەب بە مانای: «دەفرو،
ئامان و، خووان» ه چونکە ئینسان خوار دە مەنى و پى خو، دە کاتە ئیو زەرف و دەفرو ئامانە و،
هەر وە ک فیکرو بیرو ئە نەدیشە و زانستى. خو ی لە سەر سفرە و دەقى وتار، دادە نى تابه واتەى:
بە یان بە یان بکات و نیشان بەدات، ئەو یە کە لە زمانى عەرەبى دا بە سفرەش دە ئین: «مأدبە»
ئەو ی کە بە تابهت لە ئیرانادە ئین: «ادبیات» لە خودى زمانى عەرەب دانیه، بە لکو ئەم بیژە و
کە لیمە یە، ئەدیانی تورکى عوسمانلى دا یان ناو، جاعەبى چیه؟ خو زمان و ئەدەب مولکى
کسیک نیە، بە لکو وە کو، چەن شتى تر، هى هەموانە، بزاین دە توانین بیژین: ئەدەب و
ئەدەبیات، وێژە و وێژاوەرى بو پپووە ندى نیوان ئینسان و فیکرو ئە نەدیشەى بەرەى مرو شە
و ئەم هەودا هەوریشمینە، یە ک یە کى، ئەفرا دى کۆمەل بە یە کە وە دە بەستى، کە وایە، وێژە و
ئەدەب، هویە، نە چۆن یەت، بە لکو چۆن یەت، وا لە مانای «هونەر» دایە، جا دۆستانى ئەدەب
دۆست و تى گە ییشتو، ئەمانەى وائە مرو و سبە یین گوتراون و دە گوتترین، بە یانى سادەى زمانى
عیلمى ئە مروى دنیا یە، کە بە چە شنىکى تازە و رونا کە لە باسى بەرچاوى ئیمە دە کۆلیتە وە و
تەحلیلى وردى وای دە کات کە ئیمە بزاین مانای ئە و شتانهى کە لە عەبنى موشکل بونا
هەموروزى لە پپش چاومانە و لە گەلى کارمانە، چیه! تابه م جوړه چینی خویندە وارو

شەپۆل / ۲۳۶

خویندکار و قەلەم بە دەس خویان بناسن و ئەرکی سەرشانیان، دیارە گرینگترین قوناغی ژین و بونی ئینسان، «خوناسینە» و ئیمە بە تاییەت لە بەرخۆ ئەناسین زۆر شتمان ئەناسیوه! تەبارە که لاهو جە لەل خالیق، حەزەرە تی محەمەد پیغەمبەری مەزنی ئیسلام چەن شرین و کورت فەمویە تی:

هەرکەس خۆی باش بناسی خودای خووشی باش دەناسی واتە ئەگەر مروف خۆی باش بناسی ئیتر بوکەس سەرنا چە می ئیتەوه، خۆی بوخوی و خزمەت کردن، بو بەرە ی موسلمانان تەرخان ئە کات و بەس و تەنیالە راست خودا و بەدی هیئەری جەهان تە سلیم ئە بی.

ئەو هەش ئە کە ئە فلاتون و تویە تی: پرو، خۆت بناسە هەر ئە مە، دوپات، ئە کاتەوه واتا: خۆت بوخوت بە تالە کزی و کە ساسی و ژیرچە پوکە ی ئە فسی ئامارە رزگارت بی....

نوکتە: واتای ئە دەب

ئە دەب: بە واتای فەرھەنگ، زانین، هونەر، جوان لە گەل خەلکدا هەستان و دانستن، شەرم و حەیا، حورمەت، پاراستن، بیدار کردنەوه ئە دەب دان: زانین و عیلمیکە، زانایانی پیشو بە داگری ئەم زانینانە یان زانیو: لوغەت، صرف، نەحو، مەعانی، بە یان، بە دیع، عە روز، قافیە، قانونی خەت، قانونی خویندەنەوه، هەندئ ئیشتیقا، (قرض الشعر) ئینشا، تاریخ: میژو، کە ئە مرو بە و زانینانە دە لێن:

ئە دەب «ئە دە بیات، ئاداب: «وێژاوەری. کۆی ئە دەب ئادابە، نە ک ئە دە بیات. کە ئە دەب ئە مانەش دە گریتەوه: ئە دە بی کە سبی، دەرسی، کە بە دەرس خویندن و لە بەر کردن و بیر کردنەوه بە دەس بی، ئە دە بی نەفس، ئە دە بی تەبعی، ئە خلاق: خووناکاری چاک، پەسنی چاک، تەرکی تەماع و... دوکتور محەمەد صالح ئیبراھیمی (شەپۆل) مۆتەرجمی قورئان بە زمانی کوردی

یاخوا بە خێری میوانی ئازیز بە روژی بە هار بە شەوی پاییز

ئەم فۆلکلۆرە کوردی بە جوان میوانداری و میوانگری نە تەوه ی کورد، دە گە بنی.

شەپۆل: دوکتور محەمەد صالح ئیبراھیمی ئە ندامی هە یئە تی عیلمی زانینگە (دانشگاه مذاهب اسلامی) لە تاران.

چيروکي نه چيرو نه چيره دان

نهم چيرو و که يه کيکه له چيرو که جسن و په سنه کان که توانج و ته شهريشی تيدايه. هر وه ها که خوئان ده زائن نه چيره وانی له کورده واريدا زور باوه و کوردان زور زورحه زله پراو و شکارو نه چيرگرتن ده کن. له روژگارانی هره کونه وه راو و شکارو نه چيرگرتن ونه چيره وانی له نيونه ماله کانی شوينه کوردنيشينه کاندا باوبوه و ئيستایش نه و داب و ده ستوره هه رماوه، جاسه باره ت به مه ئيمه ده مانه وی له م به شه دا به سهرهاتی نه چيره وائيتان بو بگيرينه وه.

روژنيک له روژان نه چيره وائنيک بو راو و شکاری مهل و بالنده چوه که ژو کيو. دولاو دول گه پراتا که يشته چيمه ن و سه وزه زارنيک مهل و بالنده ييکی زوری ليو وه خه ريکی هه لفر و دافرين بون، نه چيره وان زور به زيره کی توری بالنده گری تاماده کردو سه ريکی به بنه دار يکه وه گريد او که ميکيش گهنم و هه رزن و گال و گارتی و شيتوای به وشوينه دا پرژاند و سه ري نه و به نيش واده بوله کاتی خویدا پرای کيشی وه توره که ی پيو نيک بينی و خريکاته وه گرتی به ده ست خو يه وه، ئينجا چهن هه نگاو نيک له تور وداوه که دور که وته وه وله بن گژو گياو گول و پرژو پلاژا خوئی شارده وه و که ميکيش به رگی گول و گياو سه وزه ی خر کرده وه به سه ر خویدا دا خوئی دا پوئی و خوئی له پيش چاوان بز کرده ته کانی له خوئی پری و به چاوه نواری پراو و شکاری مهل و بالنده هه سستی له خوئی چنی.

له ول او وه بالنده يکی تيزبال و تيز پهر که له دوره وه ديمه نی جوان و په نگینی نه و چيمه ن و سه وزه زاروکانی و ناو و نه وه سه وزه لانه پردار و درخته ی ره جاو کرده بو به چه تريکان و بال ليکدان خوئی لول کرد وله نزيک نه چيره وان نيسته وه به چينه و دنوک له زه وی دان و سه وزه قر تاندن له دانه ده گه را. تا نزيک دانه بوه وه، نه چيره وان تيشی و پشمی (بان پشکی) بالنده که زور هه ستيارو و شياربو، تيگه یی که وا مرو و نادميزا ديک له م شوينه دايه، وتی: نه وه ده نگی پشمی ئينسان بو هاته گويم، مل و گهر دنی به رز کرده وه و جوان سرنجی نهم لا ولای خویدا ته ماشای کردو اکابرايه ک به گژو گيا خوئی دا پو شيوه و خوئی کز کرده، نه وه بو که ميک دور که وته وه و پوئی کرده نه چيره وان که و پرسياری ليک کرده وتی: هوئی اکابراي سه وزه پو ش تو کيي؟ و له م نيوه و له م سه وزه لانه دا چده کيت؟

شه پۆل / ۲۳۸

نه چیره وان له وه لاما وتی: توچت له من داوه چ کارت پیمه تو خودا وازم لئی بینه دهستم لیمه ده، من مرویه کم کولول و ههزارو عایدو زاهدو له خواترس، خوم له دنیا دارنیوه و دنیايش منی له خوویی دارنیوه، خوم له خه لکی بزر کردوه، ده مه وی لیره دا پشویه ک بدهم و خه ریکی خودادۆزی و عبادت بم. مهل: قسه به کی تازه و سرنج راکیش ده بیستم له که ژوکیو!! ته ویش بهم جوړه! له ژیرگژو سه وزه گیادا خوشاردنه وه، چلون ده توانی نیوی بنی عبادت و خواپه رستی؟ من لام وایه ته رکی دنیا و ریازت کیشان کاریکی زور باش نییه، تازه عبادت کردن ئه مه ی پیی ناوی خو پکه ی به ژیرگژو گیاهه و بینه ی که ژوکیو و چول و بیابان و خوت له خه لکی تهره که مه و ته ریک پکه ی توده توانی له گوندو ئاواپی و له نیو شاری خوتاناو له و شوینه ی و اله پیشالی ده ژبای بمینته وه و خه ریکی عبادته ی خودایت و ئیش و کاری خوشت پکه ی و ژینی خوت به پاکی و دروستی و تیری و ته سه لی، که هم به کاری خوت بی و هم به کاری خه لک. بیست بده به سه رورایی بویری.

ته مه ل و ته وه زه له هاتوی لیره کائیدا دانشتوی و نیوی ده نیی: عبادت کوره! نامه ردت نه کهن ههسته بر و سه رکار و ئیشی خوت نه چیره وان وتی: وادیاره تو بالنده و مه لکی ساده و خوش باوه ری، خه لکی ئه م رۆزگارت باش نه ناسیوه خه لک خراب بوه و ژیانان له خه لک خراب و له خه لک تال کردوه، نایه لن ئاسوده دانشین خه لکی زورزان و فیله زانن، له یه کتری فیلان ده کهن هه مو وان له بیر خر کرده نه وه ی مال و دراوان، من دل ناسکم و که میکیش جنگزبوم، توانایی دینی ئه م جوړه شتانه م نه ماوه، منیش له تافی جوانی خودمداچه و سانه وه و ته ق و چه فی رۆزگارم زوردیوه و ئیش و کاریشم زور کردوه و که لکیشم بو خه لکی بووه، ئیستا پیربوم، په کم که و توه، هیزی ئه ژنوم نه ماوه، له مه زیاتر ناتوانم گویم له هه راو هورایی خه لکی بی و ئیتر ده مه و ئی ناله و نکه ی ژن و مندال و قاژه و قیژه ی خا و خیزان نه بیسم و ئه م چه ن روزه ی دوا ته مه نم به عبادت و بیرکرونه وه له قه بر و قیامت رابویرم و به خوراکی گژو گیاقنیات ئه کم و له بهرگ و گه لای داریش لیاس بوخوم سازده کهم، به سمه ئیتر له دنیا تیربوم و چی دیم ناوی، تا که ی له بیری مال و دراوی دنیا دابم چی لیده کهم و بو کوی ده بهم؟

مهل: له وه لاماوتی: وایه ئەمانه‌ی وت گشتیان دروستن. به لام مردوت مری
خو توخه یوانه کیوی نیت، ئادمیزاد تازیندوه ده بی له نیوکومه لایژی و له گه‌ل خه‌لکا مال و حالیک
بو خوئی پیکه وه‌نی و رابویری، خه‌لک خراپن توچا کبه، تاوه کو خه‌لکیش چاو له توکهن و
له تووه چا که فیرن و بینه سه رهیل: تو جوان بیری لیکه وه ته‌گه‌ر و اچاک بی وه مو خه‌لکی
بیانه وی و ه ک تو خویان له ئیش و کار و خه‌لک بدزنه وه و پرون له گوشه یه ک دادانیشن و خویان
له دنیا و خه‌لکی تریک و ته‌ره که مه‌که‌ن کار و باری دنیا ده شیوی و به ندو شیرازه‌ی ژین تیک ده
چی وله به‌ریه ک به‌لا و ده‌بی.

ئهمه‌ه‌ندی بو له‌وت و ویری مه‌ل و نه‌چیره‌وان، وایه ئەمانه‌ی وت راسته به‌لام

باخه‌لک چاو له‌توکهن و بینه‌سه‌ر ریگه‌ی راست

من لام وایه کاری چاک نه‌وه‌یه که هه‌مو خه‌لک و بکرا هه‌میشه له‌سه‌ری
برون و جیی به جیی که‌ن. ئەمه‌ی تو له‌به‌ر چاوت گر توه باش نیه و عبادت و انابی که توده‌لیی.
عبادت نه‌وه‌یه خیر و بیرت بو خه‌لک هه‌بی، فه‌قیر و هه‌ژار له‌سایه‌ی تو دا و چائیک
بدن و بحه‌سینه‌وه، له‌تووه خیر و خوشیان پی پگات عبادت ده‌بی به شیوه‌ی گشتی بی و
هه‌مو که سیک له‌ده‌ستی بی و ژینی باش له‌دنیا دا پیک بییت و کومه‌ل بخاته‌خیر و خوشی یه‌وه.
نه‌وه ک دنیا له‌خوئی تاریک پکات و دنیا له‌به‌ر چاوی بیته شه‌وه زه‌نگ و هه‌مو شیک به‌خراب
بزانی و خوئی له‌دنیا بدزنه‌وه و خوئی ته‌ره که مه‌پکات تو! بیره‌که‌ره‌وه نه‌ولیا و نه‌نیا و زانایان و
پسپورانی دنیا و پیاو چا کان له‌گه‌ل خه‌لک و کومه‌لا هه‌ستاون و دانیشنون، پیکه‌وه ژیاون و غه‌م و
خه‌فه‌تی یان بو ئاده‌میزاد خوار دوه‌تویش ده‌بی وابی و چاو له‌وان که‌یت تو تائستا بیستو ته؟!
که‌یه ک مروی چاک و به‌که‌لک و لیهاتو بچی له نیوگژ و گیای که ژو کیوا خوئی پشارینه‌وه و
ته‌نیاله بیرو باوه‌ری خویدا بی و نیوی خویشی بنی مروی چاک و یان بتوانی بلی: خودالیم
رازی یه! من تائستا شتیکی وام نه‌بیستوه. ئەم کاره‌نیشانی له خو رازی بون و خو به‌زل زانینه‌که
ئادمیزاد ته‌نیاله بیری خویدا بی و گوئی نه‌داته‌ژینی خه‌لک و خوئی لاسارکات و ته‌نیاله‌بیری

شه پۆل / ۲۴۰

قهبرو و قیامه تی خویدایی و خوئی ته ریک پکات و له خیر و بیری خه لک خۆت ده راوی و
خۆت بدزیه وه!

نه چیروان وراو که ره وه لا ماوتی: ئەی مهل تو خودا وازم لئی بینه، لیم گری بابە دەردی
خۆم دا که وم و تاویک بیر له خۆم پکه مه وه بزانی چم به سه ردی! من زۆرم چاکه و خراپه و
چهرمه سه ری دیوه و تالی و سویری رۆزگارم زۆر کیشاوه، خیرم له کهس نه دیوه چاکه م له گه ل
هر که سیکا کرد خراپه م وه ریگه هات، تازه یه کیک له دهرو جیرانه کانم به ره حمه تی خودا
چووه مردنی ته و دراوسیهم بو من ده رس و په ندو عیبه ته، من ناتوانم له بیری مردنانه بم بیرو
باوه ریم گوپراوه، وزه ی جارانی نه ماوه، شتیکی سه یرو سه سوپه یه ره و نیستا ده م کوت
تۆخه ی وا له هه راو هوریا ی خه لک وله ناله و نوزه و زرمه جیلی ژن و مندال رزگار بوم
که چیتو لیم بویی به ملۆزم، وه ک به لای ناگه هان لیم په یدابوی و وازم لینا هیتی تو خودا! ئەی مهل
پرو بابە دەردی خۆم دا که وم و تیر بنالیم.

مهل وتی: زۆر باشه! وازت لیدینم وامن ده رۆم به لام چهن پییه ک نه رویشت و ته ونه له
کابرا دور نه که و تبه وه که تو بتوانی مژیک له جگه ره بده ی مهل له و شوینه دا چاوی به گه نم و
هه رزن و گال کهوت، ته ماشای کرد وا «دانه رزاوه»! لای سه یرو له بن لچه وه وتی: خودایا! خۆله
نیوسه وزه لآن و چیمه ناگه نم و هه رزن په یدا نابی ئەی! ئەم هه مه گه نم و گاله چیه! والیره
رۆکراوه و هیندیکی پرش و بلاو بووه ته وه، مهل جیکلدانی خالی بو ده ی ویست لئی بچیته
پیشه وه و دوسی دنوک گه نم و هه رزن بچیته وه به لام هیشتا قسه ی نه چیره وانسی له گوئی دا
ده زرن گایه وه: ده نگ و باسی خودا و عبادت و مردن و قبر و قیامت گوئی پر کردبو وزاتی
نه بو و نه ی ده ویرا بو گه نم و هه رزنه که پروات له ترس ته وه ی نه وه کو کابرای نه چیره وان و سه وزه
پوش ده نگى بدات و ئابروی بری و هه ره شه ی لیکات، ته وه بو گه رپاوه و له کابرای پرسى وتی:
قوربان ته و گه نم و دانه ویله ی ئیوه یه؟ نه چیره وان له وه لاوتی: ناھی من نییه من جه وال و تبه
ره م نییه تا گه نم و گالی تیکه م من شتیکم نییه تا گه نم و هه رزنم هه بی. به لام تائه و جیگه ی وا
ده زانم ئەمه ی دو هه تیوی بی با ر بگ دایکه، دین ده ی به ن ئامان ده خیلتم نه چی به لای دا
تۆده توانی چینه پکه ی و خۆت تیرکه ی نه چی له و گه نم و هه زرنه بخوئی بو تو حه رامه مه گه ر؟

ههژارو لټقهو ماوټیک په‌یدایی و زوریشی برسی بیت و له برسان دلی ئاو پکات ئه‌توانی
 که میکی لیخوات، به‌لام من کارم به‌سهریه‌وه نه‌داوه خوت ئه‌زانی به‌من چی؟
 مه‌ل له‌برسا «ئاوله‌لاغاوه‌ی ده‌ته‌کا خوارئ» و جیکلدانی له‌برسا زوری بو هینابو وزه‌ی
 برابو و نه‌ی ده‌توانی واز له‌وگه‌نم و گاله‌بینی کار له‌وه‌ترازابو لای «شتیکی مفت و مهرحه‌بابو» به
 کا برای وت: من وره‌م به‌رداوه‌و زوریشم برسیه‌لام و ایه‌که‌سیک و ه‌ک من برسی بیت «حه‌رامی
 بو‌حه‌لاله». نه‌چیره‌وان‌تی: من نازانم خو‌من قازی شهرع و دین نیم چم له‌مانه‌داوه خوت باشتر
 ئه‌زانی «هه‌رکه‌س ده‌ردی خو‌یی باش ده‌زانی» و ه‌ بالی خوت به‌ئه‌ستوی خوت به‌لام ئه‌گه‌ر
 موسته‌حق نه‌بی خواردنی بو‌تو هه‌رامه‌ وئه‌گه‌ر بچی بیشی خو‌یی که‌سیش ده‌نگت نادات و
 که‌س نییه‌ ریگه‌ت پی بگری! مه‌ل بیری کردوه‌و له‌وه‌لاماوتی: ئیستا که‌وایه‌ ئه‌چم چهن
 ده‌نکیک ده‌چنمه‌وه‌و ده‌ی خو‌م تا بریک تینم بیته‌وه‌ به‌رخو‌م نه‌بادا له‌برسان دلده‌ردبگرم و
 توشی نازاره جیکلدانم ئه‌مه‌ی وتو و روی کرده‌گه‌نم و هه‌زرنه‌ که‌ ده‌ستی کرد به‌خواردن
 به‌لام هه‌رکه‌ده‌ نوکی برد ده‌نکیک هه‌لگریته‌ وه‌ به‌سهر پیوه‌ بوو سهری چوبه‌ داوا هه‌رچی باله
 پرژی کرد سودی نه‌بوو نه‌ی توانی له‌تو تورو داوه‌ که‌دا خو‌یی رزگار پکات تی گه‌بی (ئهم
 هه‌موه‌راوه‌ ریوی به‌ بو که‌ولی مام ریوی بوه) ناچار خو‌یی مات کردو بیری له‌ به‌ فریوچونی
 خو‌یی ده‌ کردوه‌، نه‌چیره‌وانیش که‌زانی‌وا مه‌ل پیوه‌ بوه‌ ته‌پی داسه‌ری بیگری مه‌ل وتی: ئه‌مه‌سزای
 خوش باوه‌ری یه‌ که‌پیاو فریوی قیل بازو ته‌ له‌ که‌ساز بخوات من نهم ده‌زانی ته‌نانه‌ت له‌م
 ریگه‌یشه‌وه‌ خه‌لک به‌ فریوده‌بن. - نه‌چیره‌ وان وتی: ئه‌مانه‌واتو ناویان ده‌به‌ی من نایان ناسم
 لیره‌ یشدا ته‌نیامن و توه‌بوین و منیش قسه‌ییکی ناساییم به‌تو نه‌وت تا به‌فریوت
 به‌رم من وتم ریازه‌ت کیشم توش و ت موسته‌حقم وت و ویزی من و تو له‌مه‌زیاتر نه‌بو ئیستا
 تو زیانیت کردوه‌و گه‌نم و هه‌رزن و گالی خه‌لک خواردوه‌، منیش له‌ توله‌داگوشتی توده‌خو‌م
 که‌ توله‌و پاداشی ریازه‌تی خو‌م وه‌ رگری، به‌لام ده‌بی بزانی ته‌ماعکاری خوت بو به‌فریوی
 بردی و توشی ئهم روژه‌ ره‌شی کردی هه‌ر که‌سیک توشی به‌لاو داوئهی له‌به‌ر ته‌ماعکاری
 خو‌یه‌تی. ئه‌گه‌ر منیش نه‌پشمی بائیم و تو‌منت نه‌دی بائیی و قسه‌ت له‌گه‌ ل من نه‌کردایی
 هه‌رده‌چوی گه‌نم و هه‌رزنه‌ که‌ بخوت و به‌داوه‌وه‌بی، ده‌بو له‌پیشابیرت بگردایه‌ ته‌وه‌ولیکت

شه پۆل / ۲۴۲

بدایی ته وه که له ههر شوینیک دان هه بی داویش هه به مریشک خوئی خۆل به سهر خویدا نه کات که س ناتوانی خۆلی به سهرداپکات، ئه مه، نه زیله ی پیشینانه و دهرسیکی زۆر باشه بو مروی ژيرو وشیار. خوشک و برا خوشه وسته کان له خودای مه زن تکاده که م که هه رگیزاو هه رگیز توشی داو و تنگ و چه له و کۆسپ و قورت. نه پ نه قل له گر شه ی کوردستان ژماره ی ۱ سالی ۱ چاپی تارانی سالی ۱۳۵۹ هه تاوی یه که م ژماری گر شه ی کوردستان له ۱- ۱۹۸۱/۳- ز- له چاپ دراوه و ئه م وتاره بو رادیو کوردی ئاماده کراوه و له کاتی خویدا خۆبندراوه ته وه دوکتور محهمه د صالح ئیبراهیمی (شه پۆل)

بو شینی باو کم خوالی خوشبو مه لای ئیبراهیم:

پدرم دیده بسویت نگرانست هه نوز
آنقدر مهرو وفا بر همگان کرده ای تو
غم نادیدن تو بار گرانست هه نوز
نام نیکت همه جا ورد زبانست هه نوز
خود برفتی زجهان کی برود آثارت؟
دیده از دوری رویت نگرانست هه نوز
رفتی از دیده و داغت به دل ماست هه نوز
هرکجا می نگریم روی تو پیدا است هه نوز
خانه را نوری اگر بود زرخسار تو بود
ای چراغ دل ما از چه تو خاموش شدی.
تباخ و داخ و زوخ و زام و خهم
هه ر په نج له هیجره ی دهرون بیهن جهم - شه پۆل.
تبسم زیر لعلش گر نشان پرسد غبارم را

ببوسد تا قیامت بوی گل خاک مزارم را

شعرو هونه

له من بو شه پۆل سه لامی بهرن	دوای ریز و حورمهت په یامی بهرن
بلین ئه ی نوسه ری دلسوز و چاک	ئه ی نوسه ری نیشتما نی و پاک
دور له هه را ئه ی فه ره نگ پاک	پاریزه ری باوی کوردی چاک
هه ربژی ئه ی ئازاو نه بهز	خزمه تکاری زمان له نیو قه فهز
تۆ له بیباکان و دل چاکی	به غیرهت بو گهلت زۆر چاکی

شه بۆل / ۲۴۳

شه ويارو شه و بو

خوينده وارانى خوشه ويست نه بى بزانيه كه هم قسه و باسانه و والهم چهن دپراندا بوتان
ته گپرينه وه، زور سرنج را كيشه و كوومه لايه تيشه، هه ركه سيك باش دلى بورا گرى، زور باش،
كه لك و سودى ليوه رده گرى، هه روه كه نه زانين: پيشه ي كردو چنين و تهنين، له نيو، گه لى كورد،
دا زور له ميژه، باوه و ماوه، ليره دا: شه و يار، روده كاته شه و بو، پى ده لى: چاوه راسته كه م!

من پيم خوشه تاويك، گويم، بورا گرى!

تا، مه به ستيكى خوش و پرسودو سرنج را كيشت بو بگيرمه وه...

شه و يار نه بيژى: شه و بو گيان! چنين و كردو تهنين يه كيكه، له و ئيشانه و با به ريه مروف
بو دابن كردنى يه كيك، له پيوسته كانى، ژيان، وه بو پيشكه وتن و دامه زاندى بنه ريه تى به
خته وه ريه خوى و به ريه داها تو به دريژاي ميژو. وه له كه و نارادا فيرى بوه وله م به رهن گازو
رپنگه وه، بو خويان، جلك و به رگ و رانك و چوخه و جاجم و پلاس و به ريه و گوره وى و
پوزه وان و ده سكيش و ده سرازه و كلاو، سه ركلو، وه يان مافوره و قاليچه و شتاني ترى وه كه:
گوريس و په شكه ي كا كيشان و كه ژو، سه ركه لله و ريشه، وه بوراو و شكاريش تور و شتويان،
بو كه لك وه رگرتن ته نيوه و سازيان كردوه.

شياوى، زانينش، نه مه يه و چيرو كه كه ي ئيمه ش، ليره وه، ده س، پيده كات. وه نه بى،
بزانيه كه: كردو بافت و تهنين و چنين، ته نيا، كارو كرده وه و هونه رو به ره ميه، به ريه مروف
نيه و به س به لكو هه نديكيش، له جرو جانه وه رانينش، له ئيش و كارى تهنين و چنينا
زور شاره زاو پسپورن.

شه و يار ده لى: شه و بو گيان! من، له م، جوړه، جانه وه رانه دوانيان زور باش، ده ناسم لام
وايه، تويش ديتوتن و ئيشيان ناسى، يه كيك له م جرو. جانه وه رانه، ناوى كرمى
هاوريشمه و نه وى تريشيان، ناوى (جولا ته نه) يه، كه دا پيرو شك و كا كله ميشان
و جالجالو كه شى پى ده لى. وه هه ركام له م، دو، جانه وه رانه، به پى خو و تاكار و سروشتى
خويان. له كارو ئيشى كردو بافت و تهنينا، كه زوريش تيا شاره زاو پسپورن، مه رام و نيازى كى
تايه تيان هه يه. جالجالو كه له شوينى ته رو نماوى و تاريكا، له كه ل و قوژبن و درزوقه له شتى

دارو دیوارا، وه یان له تیوان دودهسه که داری بان میچا که بریک قورماوی و دۆزه ننگ دار
 ییت یان له کونج و که لینی کادینه کۆن و به ره یوانی لار و خوا و قلیشه به ردو داری هۆده و
 مالی پردرز و کون کونادهس ته کات به داو نانه وه و خه ریکی بافت و کردو جولایی ته بی، جاهه ر
 له بهر ته مه یه له کورده واریدا بهم جانه وره ده لاین: (جولانه نه) تا کارو و خوی جالجالوکه وایه:
 له پاش ته وه له ئیش و کاری بافت و کرد و داو نانه وه بیه وه، له و داوه و تازه ناویه ته وه، دور
 ته که ویتته وه و ده چی له سوچیکا که تاریک و تنۆک بی خوی ملاز ته داو چوارمشقی هه ل
 ته تورشکی گشت گیانی ته یته چاو و زۆر به تیژی، چاوان ده برینه داوه که ی و چاوه نواره داخوا،
 که ی جرو جانه وهرانی وه ک: میش و مه گهس ده چن و پیوه ده بن، جا به ده بخت و
 چاره په ش ته و جرو جانه وهرانه یه که ریگایان لیه له بی و به و تیزیکانه دابین و بچن چونکه
 بی شک زویان دره ننگ، که وه ک چاوی خیل به راست و چه پ و خوارو ژورا ده په ری، خویان
 له و داوه ده خه ن و ئیتره رگیز زرگاریش نابن، چونکه هه رچی زۆر تر باله ته پی و په له قازئی
 پکه ن و ته کان له خویان بده ن و بتقین و زۆر بکه ن له خویان تال و پویی ته م داوه، که لیکاوی دمی
 جالجالوکه یه باشترو زیاتر به په ر و بال و دهس و پی یانه وه ده لکی و ده نوسی و گیریان ته دا
 و به ته و اوی گیرده خون.

جا، له و کات و چاخه دا جولانه نه له لان، وه ک تاژی (تاجی) شوین، که رویشک، ده ر
 ته په ری و به سه ر هه شت پای به نده بندو دریزو لوق لوقی و بلندی خویدا که وه ک فه نه ز وان
 هه روه ک سوره دوکه ل و ره شه بای ته جه ل به دارو دیوارا هه لده چی و هه لده گه ری و بوئ
 سه رده که ویتته سه ری، جوریکی و به سه ر ته و تاله لیکاوانه ی خویدا ته روا ته نانه ت ته وانه ی و،
 بیجان خانم، ته گیرن و کارو ئیشیان ته ناف بازی یه، ته گه رله و کاته دا چاویان به دا پیرو شک
 بکه وی له شاره زایی و مه هاره تی ته و جانه وهره مات ته بن و ده لاین: ته وه؟! چلون؟ و به تالو-
 که و به له ز ته توانی و به سه ر ته و تاله باریکانه دابروات و خوی وابه گورجی بگه یینته
 نه چیره که ی و بیگری و خوینی بمژی و بیخوات، ته گه رچی گشت کار و بار و هاتو چوی جالجا
 لکه له روی سر و شته وه یه، به لام شه و بو گیان! له کاتی منالیمه وه، که من ته م جانه وهره م دیوه
 و ناسیومه و سرنجم داوه وله کاتی رویشتنادیتومه و اتیگه ییوم که ته م جانه وهره، هه رله دو قه نه

شه پوئل / ۲۴۵

کیشا جاریک (به پیی کات ژمیر) چووه سه ری وله وداوانه که واله م سوچ و نهو سوچا ناو به ته وه بوته وهی بزانی تابانه چیریک پیوه بوه یان خهیر؟ بهو جوړه ی واله بیرم ماوه هه رده میک چاوم به جالجا لو که به ک که وتبی که واله سوچیکا خوئی ملازدابی و ههست و ته کانی له خوئی چنییی واتیگه بیوم که خه ریکی گه لاله گرتنی نه خسه کیشانیکی تازه به که له کوئی داویکی تازه بنیته وه، من له منالییا له نیو تاوایی به کانی موکوریان و مه رگه وه روته گه وه رو برادوستا جوړه داپیر و شکیکم دیتبوو، که ئیستا ناوه که ی نازانم وله بیرم چوه ته وه و خوشت باش نه زانی که خانوبه ری براکوره لادی به کانمان چونکه پره له درز و تهره ک، دیوار له م جوړه جرو جانه وه رانه ی زورلی په یانه بی. نه مجوره جالجا لو که ی وامن له و شوینانه چاوم بیان که وتوه تابلیی ناماشه لا خوراو زورن به جوړیکی وامرو ناتوانی ناوی به ک به کیان له بیرو زه بیی خویدا راگری، چونکه له هه زار جوړه ن باوه نا که م نه وانه وامن دیتومن هه روا سوک و ناسان بتوانین بلین: هه مویان کا کله میشانن، چونکه هیندیکیان وه ک مهشکه دره وان به لام چونکه شه و بوگیان نیمه نامانه وی توانج و ته شهر، به وانا بده ی و پلاریان بو بخین و بیان نه نگیوین هه روه ها من لایشم وانیه، که تم واته، بوته و جوړه جانه وه رانه ی وامن له و کویره دیبانه ی لای خویمان چاوم بیان که وتوه و ئیستا ناچمه وه سه رشوینان و ناوه که یان نازانم و له بیرم چونه ته وه توش بیت، چونکه هه رچو نیک بیت ناوی گشتیان له بنه ره تا «جولاته نه» به - شه و بوگیان باوه رم پیپکه نه مه ی بوت ده گیر مه وه راسته: شه ویکیان له گوندیک میوان بوم، هه روا له خویمه وه ته ماشای بن میچی نه و ماله خانه خوئی به ی خویم ده کرد - له دیواره که داله نیزیک میچه که درزو کونج و که لین زوربون جرو جانه وه رانی وه ک داپیر و شک زور به له زو تالوکه، له و درزو دیوارانه وه سه رده که وتن وله وقه له شتانه دا وه ک (ودوده) هه رهاتو چویان بو، دهت وت خولخولهت له بهر پیی داون بو به کانی ناتوانن تاویک راوه ستن، شه و بوگیان باوه رم پیی بکه دهت گوت: شاره میلوره یه وابه کومهل و توپهل توپهل جرو جانه وه ران دینه ده ری وه ته قالا نه دن بوژین، له و دم و چاخه دا وچاوم به و کونج و که لینا نه وه بو چاوم به «جولاته نه» که وت جوان حالی بوم و تیگه یشتم که له و درزو که لینانه دامیش و مه گه سیکی زور له ویدا جه له و ریز کراون، نه وانه گشتیان مردون و له قه ناره دراون به لام که جوان ورد بومه وه و

جوان سرنجم دان دیتم که واهیندیکیان وزه و زیان دی و دس و بال لیک ته دن و ته قالاته دن به لکو ته نیشتا و ته نیش بکن ویان به ره و روبکه ون، به کورتی بلین: ته و درزانم وه ک نه خوشخانهی جرو جانه وهران هاته بهرچاو، بریک مات بوم و بیرم ده کرده وه خاوهن ماله کیش له پیشان پی و تبوم، که ته مانه نه مردون و زیندون، به لام بیهوشن، وه ته م جولاته نانهش له شوینیکی دیکه به فیل ته م جرو جانه وهرانه یان خستو ته نیوداو و گرتویانن، ته م جولاته نانه به شیوه یه کی تاییهت پشت ملی نه چیره کانیاں ده گرن و دهی گه زن به جوریکی و، که نه مرن و نه یان کوژن به لکو، بیهوش، نه بن، له پاشان، به کیشان کیشان رایان ته کیشن و نه یان، هینن، بو ته م جوره جیگاتاییه تیانه و به ریز وه ک مهری سهر به شوان جهله یان، ته کهن و ته م جرو جانه وهرانه تازستانی داهاتو، به م جوره، هه روا، نیوه گیان ته میننه وه وه کاکله میشانه کانیش له زستانا دینه جه سته یان وه ک زارو خوینیاں ده مژن و هه روه ک سه گ ته که ونه ناوکه لاکیان. شه و بو گیان! له بیرمه له وده مانه دا به خاوهن ماله که م و تبو: ماشه لاهم جولاته نانه چهن به سه ليقه و خوران، نه وسا باشتر حالی ته بی که ته مانه له کاتی خویدا بو ته وهی نه چیره کانیاں زونه مرن و ویشک هه لنه یهن، به شیوه یه کی تاییهت ناوو خوراک به م جرو جانه وه رانه ته دن تابریک ته بوژینه وه و دوباره بیهوشیاں، ته که نه وه، وه تازستان کارو ئیشیاں به م جوره یه.

مینش روم کرده خانه خوویه که م پیم وت: خاله گیان! من لام وایه بو ته وه ماله که تان پاک و خاوین بیت و توشی نه خوشی و ناساگی نه بن. باش وایه ته و درزو که لینانه بگرن باشه ماله که یشتان جوان ماله سواخ که ونه به گلله سپیه ناو و گلی که ن تادل که میک تیاخوش بیت. و مرو بتوانی پشویه کی تیابدات. به لام «شه و بو گیان» خاوهن ماله که له قاقای پیکه نینی داو له وه لا ماوتی: شه و یارگیان: وایه که تو ده لپی ته م جولاته نانه «له هه م مالیکا هه بن ودمیان هه یه و به بهره که تن ته نانهت هیندی مال لایان وایه ته گهرخانوبه ره که یان کون و که لی تیانه بی - ته بی درزو که لینی تیپکه ن تا «جولاته نهی» لپی پیایی و خهریکی داو نانه وه بی، چونکه لایان وایه ته م جانه وهره به یومنه وله هه م مالیکا هه بن یومنی باشه و ده لین: بونی له نه بونی باشتره، به لام شه و بو گیان! من لام و انیبه چونکه «جالجالوکه» جانه وهریکی خوین مژه و داعبایه کی گوشت خوره به لام کرمی ناوریشم کاری کردو و بافته که ی ناوریشمه و داعبایه کی بی دس و

شه پوئل / ۲۴۷

پیی وهه ژاره، وه كه درویش وایه بی نازاره «شه و بو» گیان! کرمی ئاوریشم لهو، چرو جانه وه ره گوشت خوړو خوین مژانه نییه نازاری بو گیان له بهران هه بی به لکو به گزو گیاقه نیات نه کات ته نانهت له نیوئه وه موگژو گیایانهش - تانیا ئیشتیای له گه لای دارتو وه، له وکات و چاخه دا، واکرمی، هاوریسم خه ریکی کاری ته نینه، مروخه یال ده کا، واده زانی ته وه درویشه و زیگری خوا نه کات یان وانه زانی ته وه عاشق و نه وینداریکه و به شیعو هه لبه ست به و که سهی وابه دل و داوئه ی پرستی پییدا هه لده لی وه که پرستار به ده ورو به ریادی وده چی - کرمی هاوریسم به لیکاوی زاری پاک و خاوینی خوبی که زور جوانیشه وده م و زاریشی وه که چوړی شیرپییه به ده وری خویدا هیلانه یه کی بی ده رک و په نجه ره سازده کات شتیکی سرنج راکیش نه مه یه، نه ماله ی خوی به وینه گهیلکه سازده کات، کرمی هاوریسم، له نیو هیلانه که یدا، به جوړیکی واده خه وی که خه ون به وه وده بینیی، به لکوبیته، په روانه و په پوله و بال بگری و هه لفری. له خه ودا، بال ده ردینی و په رو پوده رته کات و ده بیته، په پوله، جائه گهر له وده م و چاخانه داله ده رفهت و خولی خویدا. له خه و هه ستی و بجولی ته وه که میک ته کان له خویدا، زور به ئاسانی ده توانی (رکه): که قه فزو قوزاخه و پیلهی هاوریسمینی خوی کون بکات و تامی بالداری و هه لفرین بچیژی و پروا، به سهر به سی و به مهستی، بجیته لای لفی خوبی و ماچیکی پر به دلی لیوه رگری و بمری، نه م دنیا یه، به گشت گه لا دارتوه کانیه وه که له زه مانی ژینیا مه گیرانی پیی ده کرد، به میرات بوئه وه و نه وه زاکانی، به جی بهیلی به لام شه و بو گیان! به ره ی مروف له و په پوله زوتر راده پهرن و نه و قوزاخه و هیلانه به په پوله کانه وه، که واله نیویا خه و تون، زور به گرجی هه لده گرن و ده بان خه نه نیومه نجه لی ئاوی کو لیو و به م جوړه په پوله کان و اتا: «نه و کرمه هاوریسمانه»، ده کوژن و تاله هاوریسمه، ته تراوه کانیش، که پیکه وه نوساون نه رم نه بنه وه. نه وانه ی واله به ره هم هینانی هاوریسم دا شاره زان سهری هه و داهاوریسمه که نه دوز نه وه، هه لی ده که نه، سهر شتیک، وه که ته شی و شتیوا، خه لکی ده لین: له هه رهیلانه یه کی، کرمی هاوریسمه که په پوله که ی تییدا خنکابی و، مرد بی و، سوتابی، هه زارگه زالی ئاوریشمی لی په یا نه بی و، له م تاله ئاوریشمانه، ده سمالی حهریر و روسهری تووری و پارچه ی ناسک و په نگین و شت و مه کی ئاوریشمی لی ساز ده که نو. ده ی ته نن و ده ی چنن.

شه پوئل / ۲۴۸

دوباره «شه و یار» روده کاته (شه و بو) و پئی ده لئی: دوسته خوشه ویسته که م: نه گهر به دهس خوّم بایه که بیمه جانه وه ریگ متولات وایه کامیان بومایه، باشتر بو؟ ئایا جولآته نه بومایه، یان کرمی هاوړیشم باشتر بو؟

شه و بو گیان، من پیم خوشه، کرمی هاوړیشم بم؟ و خوّم بسوئینم و که لکم بو بهر هی مرؤف بی و ه ک شاعیری مهزن «شیخی سه عدی» ده لئی: و شه پولیش کردویه ته کوردی

من نه و میړوله م، واله بهر پیدا ده م مالن

زه رگه ته نیم له ئیشی چوزهم بنالن

«شه و بو» گیان! من هه رگیز نامه وی هه شت پئی بلیند و، به ند به ندو فنه ر مانه ند م هه بی و. له شوینی نماوی و: ته رو تاریکاله که لئینی درزی دارو دیوار او لای توتله لاشه داری بن میچا، تورته نم و داو بنیمه وه و بروم له سوچیکا خوّم وه شیرم و خوّم له ته مال مات ده م و چاوه نو اربم، گیان له بهر ان توشی کوسپ و قورت بکه م و بیان خه مه نیوته له و داو، «شه و بو» گیان! من گهره کم نییه خور توم و چوزه ی ژه هراویم به گوشتی په له وه رانی ئیز مانا که م، من نامه وی ئیتر خوینی که س و ناکه س بمژم، من له م جوړه خوار دانه بیزارم باوهر که زور بیزارم «شه و بو» گیان! من ناشمه وی له م باره یشه وه بو له و. خوته یش به سر که سا بکه م، من نامه وی وه ک «جولآته نه» و ا ب م تازه لایشم وایه - نه گهر بشمه وی و ا ب م ناتوانم و بویشم نالوی و ا ب م که و ا بو شه و بو گیان! نه چمه سر خو و خده ی کرمی هاوړیشم وه ک نه و چلون؟ به لیک او ی زاری پاک و خاوین و ده می سپی و بی لکه قوزاخه و پیله ی هاوړیشم ساز ده کات، منیش هیلانه به ک وه ک چور ی شیری سپی یان - باشتر بلیم هیلانه ک، وه ک دلی بیگه ردی خوّم، به ده و رو بهری خو ما بچنم، که وه ک قوزاخه و هیلانه و پیله ی هاوړیشم هه زار گز پتر هاوړیشمی خاوی لئی په یابی و له و نیو هیلانه به دا بو ی بنوم، نه ری؟ «شه و بو» گیان! و ا ب که م چا که، توش وات پئی چا ک نییه؟ «شه و بو» چاوه راسته که م ده مه وی خوّم و ا ب که م خه ون ببینم که و ا بال و په ر م دهر کردوه و منیش بومه ته په پوله ی به هه شت، به هه شی ئاره زو و ه شان به شانی

شہ پوئل / ۲۴۹

پہ پوله کانی نیو بہہشت دہس ئە کہم بہ بالہ فری و بہم جوړہ خوّم بوخهونی خوش و شیرین،
بہ شیرینی یارمہوہ کہ نازادی یہ، بوخوم و بوگہلہ قارہ مانہ کورده کہم ئە بینم.
تہ نانہت ئە گہرنہش توانم لہ دہرفہ تا بہ خہ بہر بیم و تکان بخوم و قوزاخہو قہفہزو
ہیلانہی تہنگ و تہنک و تاریکی، ہاوریشمینی، خوم کون کون کہم لئی وہ دہ رکہوم نیگہران
نیم. چونکا شہو بو گیان دنیا ہہ روانابی کہ جیگای ژبانی ہوژم کوزکوزو گہ لیشم بی ہوش
بیٹ. روژوباوی ئیمہش دی. شہو بو گیان! ہہ رتہ و نہ وائستا چاوم لہ بہ ژن و بالای تو یہ و
گیانم تیدایہ و بہ ماچی دہم و زاری پر لہ پیکہ نینی، تومہ ستم و لیوت بہ قہس گہزتم بہ سمہ،
جائہ گہر بشمرم، بیشم سوتین زورم پی خوشہ، چہن خوشہ بہو ہہزار گہزہ تالہ ہاوریشمانہ
وہ، دہ سمائی توپری سہرت ہم. تالہ گہل تالی زولفی خاو و بلاوی تو تیکلاوم ئە مہ بو، دہ مہ تہ
قی و بیرو رای نیوان شہو یارو شہو بو، ہیوادارین بہ دلنان بی و کہ لکی لئی و ہ رگن!

چون بڑی مہرج و شہرتہ، نہک چہندہ بڑی (پوشکین).

کہسی نہ توانی یارمہ تی خوی بدا، ہیچ کہس ناتوانی یارمہ تی بدا
(گاندی).

بہ خشہرو بہ خشہندہ، ئەو کہ سہ یہ، کہ ئە گہر بہ لیتی دا، جیی بہ جیی بکاو
ئہ گہر، دہ سہ لاتی ہہ بو، لیبورده بی.

پاراستنی حق و مافی مرو، باشتین و بہرزتین مرو فانی و رہسم و
قانون و یاسا، یہ.

نافه شين:

گيايه که به ويته ي داره بچوکيکه، خوله ميسي که ۱۰ تا ۳۰ سانتي ميتر به رز ده يته وه و له ته واوي ناوچه گهرمه کان، که تيشکي روژي لي بکه وي شين ده بي، ته نانه ت له کيو وچيا له نيو درز و قهله شتي بهر دوزه رد، دهروي و سهوز ده بي.

هه روا له نيو باغچه و باغيشدا، ده چه قيندر ي و ساقه ته که ي وه ک داره و پر شاخ و گه لاو بهرگي باريک و راسته، گوله کاني ريزو گه لاي گه وره وپان و سوره تي و وه نه و شه رهنک و سپين، گوله کاني له ئاخري به هارا تا سه ره تاي پاييز، ده پشکون و دم ده که نه وه.

نافه شين بو سه رگيزه و ميگران و ئيستريس و دله راوکي و (ئيستيراب) په ريشاني و تیکچون (: ته شه نوج) ي له ش و لار باشه و ده رمانه بو فراموشي و له بيرچوون و به هيز کردني بيرو حافيزه، که له گه ل هه نگوين تیکه لي بکه ي يا به ويته ي دم وزار پيي شوتن، نافه شين سه خت دژي نه نگه له، که به ويته ي دم کردن و خوار دنه وه بيخون.

ئيز تيراب: (دلهر اوکي) و ريگاي زال بون به سه ريدا

ئيز تيراب (دلهر اوکي): دلهر اوکي به ترسي ناديار، ترس له نائه مني و نيگه راني له ره فتاري خو ت پيي ناسه ي بکه ي، دياره و اتاو ماناي، دیکه شي هه يه. وه ک ترسي له وه ي که يه کي له ري ي و ره سمی ناداب و روسومي، مرو له ژياندا که وتيسته، مه ترسي.

سله مينه وه له مه ترسيه ک، که وجودي نيه و به نه قلاتايي. مه ترسي و نيگه راني کوتو و پرو دل په ريشاني يه ک، که هو ي نه وه نادياره. حاله تيکي عاتيفي و دهروني، که له وا، شتهايه کي ناديار که، مه ترسيه ک له تي بيني روداوه يه کي، نابه دل، به بيروخه يالا دي تي و ده يبا. هه ستيکي ناخوش و بزاندن له راست روداني مه ترسيه کي نيژيک له ري ي که يشتن به نامانج.

نارہ حقہ تیکی پرلہ دہردی بیروزین کہ لہ تی بینی لہ بابہت ہرہ شہ یاروداویہ کی ناخوش.

و توویرو دلہ تہ پہ پی و دلہ راوکی بہ رده وام و جیگیر، لہ شتی ناسراو، کہ نہ گورہ، بو تاک پہ یدا بووہ یا لہ حالہ تی رودان دایہ. مہ کووریکخراوہی بیہداشتی جیہانیش لہ پی ناسہ کردنی ئیز تیزاب دہلی: کومایہ کہ، لہ نہندامی مروکہ لہ گیان و رہوان، دا، خو دہنویتی، کہ مرو ناتوانی پالی بدا بہیل خہ تی دیاری کراو، حالہ تیکہ مرو نازار دہدا، وہ ک ٹہوہی چاوہروانی روداویکہ، بہ لام شتی روناداو ناقہومی و ٹہو چاوہروانی یہ، ٹہو مرویہ تا دہمی مردن، را دہ کیشی.

جوڑہ کانی ئیر تیراب و دلہ راوکی کامانہن؟

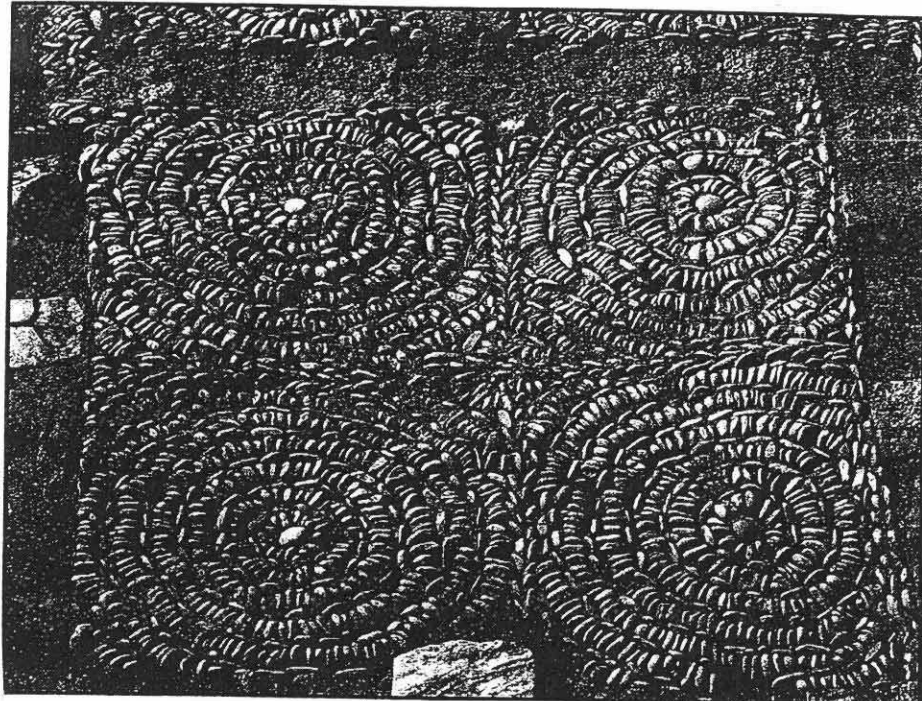
۱- دلہ راوکی و ئیز تیزابی کہ لہ کیشہ کیشی مہ ترسیہ کی بہ راستی و پرہر شہ سہر ہل دہدا.

۲- و توویر و دلہ تہ پہ پی کہ لہ گیرو گرتی ٹارہ زوہ کانی دل و دہرونی مرو، سہر چاوہ دہ گری و حالہ تی عہ سہ بی ہہ یہ.

۳- دہلہ تہ پہی خو و ٹہ خلاقی کہ لہ شہرم و تاوانی ویزدانہوہ، سہر ہل دہدا. چلون بیربکہینہوہ کہ ترس و لہ رزی و توویرو دلہ راوکی: ئیز تیراب بہ سہرماندا زال نہ بی. ٹہ شی ٹاگامان لہ بیرو ہزری خو مان بی، چونکا ٹہوہ بیرو ہزرہ، کہ ترس بہدی دی.

ٹاگامان لہ کارو کردہ و ہمان بی تارہ و ہندی سہر ہل دانی مہ ترسی و ئیز تیراب و دلہ راوکی، بہدی نہ بی. شہ پوئل ۳

شهبول / ۲۵۲

سردشت، کاوشهای محوطه باستانی ربط، نمایی نزدیک از سنگفرشها یا دواير متحدالمركز.

سردشت، کاوشهای محوطه باستانی ربط، تصاویری از نقوش گیاهی.

سال نوینی روداوه کان

۴۰۰ ی، بهرله زاین، نه ته وهی کورد: له وی یونانیه کان، شه وی خوشیان رابوارد و خواردن و خواردنه وهی فره یان گیرهات، یونانیا له بابته نه و سهختی و کهندو کو سبانهی به سهریان هاتبو، قسه یان بو یه کتر، ده کرد، یونانیه کان سهرزه وی کورده کانیا له ماوهی جهوت (۷) روژدا بری و له و ماوه دا به قونه شهر، له گهل کوردان، ده جهنگین و به دهس نه ته وهی کورده و، توشی ده ردو رنج و سهختی فره یی هاتن. کورده کان به جو ری وه هاهیرش کارانی. یونانیا، توشی سه خلهت و توشی و درد ه سهری کردبو که پاشای ئیران و تیسافه رینی سهر داری نه و؛ نه یان توانیبو، ئاوه ها، قه یسه ری، له یونانیا، بکه نه کونای مشک (گه رانه وهی ۱۰ هزار سواره ی یونانی گزنفون ۴۰۰ ی بهرله زاین).

_____ له هیچ کات و ساتیکدا نه ته وهی کورد ئیتاعه تی تورکیان نه کردوه و ناکه یین (به هاته دین بیوگرافی نوی سولتان صه لاهه دین نه یوبی).

_____ دوا ی نه وهی کورد، کورشی بانک کرد تابچیته ئیکباتان، نه ته وهی کورد، قافیه ی دوراندو له وه ولا له ئیراندا تاواوه ته وه و هه رچی کورد، کردویه تی بو ئیرانیا کردوه (تاریخی ئایه تو لاشیخ محمه د کوردستانی بهرگی ۲ په ری ۱).

۳۵۸- له ناوه راستی سه ده ی ۴ مانگی، سه سه وه یه کوری حوسین دینه وه ری، هه وای سه لته نهت که وته، سه ری و له گهل سه سه ن بن بویه دوم پاشای ئالی بویه له ۳۵۹ و کوری عه میدی وه زیری ناشتی کرد و دوا ی مردنی سه سه وه یه به در- ی کوری که ۲ سال دوا ی باوکی له ۳۶۸ ی مانگی، له بان ته ختی به ختی حوکومهت دانیشته و له ۳۸۸ فره ناوی داخست و له دیوانی به غاوه،

بہ ناز ناوی (ناصر دہولہ) ریڑی لی نریاو ہمو ناوچہی ولانی دینہوہر تائہ
 ہواز و ناوچہ کانی خوزستان و ناوچہ کانی بروجر د ونہ ہاوند (نوح ناوہند:
 جیئی تہختی نوح پیغہ مہر) و ہمو ناوچہ کانی ئہسہ داوای. خستہ بن
 دہسہ لاتی خوئی، کہم کہم، خہلفی سہربہ خوئی و ئازادی دوبارہ لہ
 بیرومیٹسکی نہ تہوہی کوردا، چہ کہہی کردو بہ خویداہات و شکوفہ و گولی
 کرد و ہیژو وزہی فرہی پیداکردو روژ، بو روژی نہ تہوہی کورد و
 کوردستانیان بہ خویداہات.

۵۵۵ لہ نافینی سہدہی شہ شہمی مانگی سولتان صہ لاحہ دینی ئہییوبی (: ئال
 ئہییوب) ئالی زہردی کوردایہ تی ہلد اکہ بازیکی سورلہ ناوہ راستیدا، نہ
 خشابوو^(۱) وبہ شانازیکی پرلہ فہخر، میژو شایہدی بوڈہدا، کہ سولتان
 صہ لاحہ دین نہ تہوہی کوردو کوردایہ ہی کردنی بوژاندہوہ و بہ راستی
 دہورہی سولتان صہ لاحہ دین، سولتانی کورد، دہبی بہ دہورہی بوژاندہوہی
 ژبانی پروتہژی لہ فخر و شاناری نہ تہوہی، دابنری، کہلہ باشوری قہفقاز
 تاسہنعا و یہ مہن، لہ باکورہوہ بوباشور و لہ دہشتی ئاوی (دہجلہ) وہ لہ تہرا
 بلس (: غہربہوہ)، لہ روژہ لآتہوہ بوژاوا، بہ شیوہی سہر بہ خو لہ بن
 دہسہ لآت و ہیژو وزہی سولتان صہ لاحہ دین، سولتانی کوردا بوو و سہلتنہ تی
 ئہییوبیان (: ئالی ئہییوب)، لہ سالی ۵۵۵ی مانگی تا ۸۶۰ی مانگی بہردوام
 بووہ، ئہوہ یہ کہ حاجی شیخ رہزا تالہ بانی لہ پہسنی ئہوزاتہدا بہ شیعیری

۱. سہرنج راکیشہ ئہردہ شیر-ی بابہ کانی کورد، ئالاکہی بہدہس: (ژہنگہ شاوہران) فہرماندہی
 جہنگ دابوو بالندہ یہ ک بہناوی ہومای لہ ناوراستی ئالاکہدا نہ خشابوو، ہوہ کوئالی پارتی
 دیموکرائی کوردستان بہرا بہری بارزانی، دیارہ ئہردہ شیرکوری ساسان، کوری بابہ کہ، کہ فہری
 ئیژہدی ہہبوہ و زنجیرہی ساسانیانی دامہزرا ندوہ.

کوردی فہرمویہ تی: (فہرہنگ ئینکاری فہزلی ئیوہ ناکہم ئہفزلن ئہمما /
 صہلاحہدین کہ دنیای گرت له زومرہی کوردی بابان بوو / عومومی
 شہہریاران و سہلاتینی فہرہنگستان / لہر و عبوسہ توتی ئہوشیرہ داگشتی
 ہہراسان بوو)، (برواننہ تاریخی ئایہ تہللا، مہردوخ ہہر ئہوئی)۔ دیارہ دہبی
 واژہی / شیعرہ کہ، فہرہنگی، نہ ک عہرب، چونکا عہرہبی وہ کو صہدام و
 ئہسہد و بہشار۔ ی زہرافہ و مہرافہ۔ بیجگہ له کورد کوشتن و مل بہرز
 کردنہوہ و خوہہ لمسان، شتی تریان، نہ کردوہو ئہوہ، فہرہنگہ، کہ بہرقی
 دوژیوہ تہوہ کہ دایکی ہہمو تیکنیک و تیکنولوژی یہ و توانیویانہ ئوتومیل،
 تہلہ یقون، فروکہ و بالگرد و تلویزیون و رادیو و تہلہ یقوتی گیرفانی؛ ساز بدہن
 و دنیا پرہکن لہ شتی نایاب و بہ کہ لک و موفید، نہ ک عہرہب و تورکی
 و سمانی و... دیارہ ئہ گہر داگیر کہ رانی کورد و کوردستان ئاوازہ بروزہنگیان
 لہ کورد، نہ دابا، نہ تہوہی کورد، دہیتوانی، شان بہ شانی فہرہنگ برواتہ
 پیشہوہ، چونکا نہ تہوہی کورد، شادن و باوہریان، بہ نازادی و دیموکراسی و
 عدالت و بہ رامبہری، ہہیہ.

۱۸۸۰ یا (۱۳۳۰) راہرینی مہلیک غازی شیخ عوبہ یدیلای، ئہہری شاہی شہمزین
 یہ کہ مین راہرینی کوردایہ تی نہ تہوہی کوردہ؛ کہلہ نہہری کوئکرہ یہ کی
 بوچارہ سہری کورد، سازداو ۲۲۲ کہس لہ سہرانی کورد، لہوئی بہ
 شداربوون.

۱۹۱۸-۱۹۱۴، جہنگی نیوگہ لانی یہ کہم.

۱۹۲۰ ز۔ راہرینی سمکوئی مہزن لہ روژہ لانی کوردستان، کہ تا سالی ۱۹۳۰ ز۔
 بہردہوام بوو مہحمود۔ ی ئہ فشار و ئیعتیلاؤ لمولک و والا حہزرت
 تہیمور تاش و... لہ ئیران، دہیان وت: بابہ راہرینی سمکوئی دہولہ تیکی کوردی

ساز بدری تالہ شہری تورکی و ہسمانی رزگارمان بی و تہنات عہسای مورہ سع و فہر مانی حوکومہ تی سہرحہ داتیان پوناردوہ. بہ لام فروغی خیانہ تی بہ کورد و سمکوئی مہزن، کردو بہ داخوہ سمکوئی مہزن لہ ۲۱ ژوئینی ۱۹۳۰ر- لہ شاری شنوبہ رہشہ کوژی شہ ہیدکرا. (برواننہ چہ و تہ نامہ ی سیروان و ہروا گوٹاری ئیرانمیہر، پەرہ ی ۷۹ و ۸۰ چاپی مانگی گہ لاریزان و سہرماوہ ز- ی سالی ۱۳۸۴ی ہتاوی بہ قہ لہ می (شہ پوئل) بہ زمانی کوردی.

۱۹۲۴ (مانگی مارس) راپہ رینی شیخ سہ عید پالو لہ باکوری کوردستان.

۱۹۲۶ سنوری ئیستای نیوان تورکیہ و عیراق نیشانہ گہری کرا.

۱۹۲۷ راپہ رینی مہلیک مہ حمود حہ فید: بہ رزنخی لہ باشوری کوردستان و لہ

۱۹۳۱ز، راپہ رینہ کہ توندوتول تریوو

_____ راپہ رینی سالی کوردانی باکوری کوردستان بہ ہوئی ژہنرال ئیحسان نوری پاشاکہ تا ۱۹۳۰ز- پەرہ و ام بوو.

۱۹۳۰ راپہ رینی کوردانی روژہ لاتی ئاناتولی پەرہ تیوہ کانی ئہ تاتورک، ئینکاری نہ تہ وہی کورد، لہ روژہ لاتی ئاناتولی دہ کەن و کورد، بہ تورکی کیوی ناودہ بہن.

۱۹۳۱ز- راپہ رینی شیخ جہ عفر، لہ روژہ لاتی کوردستان و حوکومہ تی ئیران دہ لی: موشکولی بہ ناوی مہ سہ لہ ی کورد، وجودی نیہ.

۱۹۳۵-۱۹۳۱ز- راپہ رینی کوردانی بارزانی

۱۹۳۲ (مانگی ئوکتوبر) قہ یمومہ تی ئینگلیس بہ سہر عیراقد، دوایی ہات.

۱۹۳۴ بردنہ دہرہ وہی نہ وتی عیراق دہ سی پیکرا.

۱۹۳۶ (۲۸ ئوکتوبر) کوڈیستای نیزامی لہ عیراق بہ رابہری ژہنرالی کورد،

به كرسه دیقی.

۱۹۳۷ راپه رینی كوردان له ناوچهی درسیم و یارمه تی كوردانی باشوری روژاوا به وان.

۱۹۳۹ دهس پیی كردنی جهنگی دوه می نیوگه لانی.

۱۹۴۱ نه وه لی ناوریل: كوڊیتای دژ به ئینگلیس له به غذا به رابه ری، سه روک و هزیرانی

عیراق: ره شیدعالی گه یلانی له ره گه زی حه زره تی غوسی نه عزم شیخ

عه بدولقادر گه یلانی كوردی گه یلانی روژ هه لاتی كوردستان.

۱۹۴۱ (۱۸ ناوریل) هیزی شهروانی ئینگلیس له عیراق دابه زی و جیگیربون.

۱۹۴۲ (له ۱۶ سپتامبر) له شاری مه هاباد له روژه لاتی كوردستان خیزی كوومه له ی

(ژیکاف) سازدراوه.

۱۹۴۲ له مانگی ئوکتوبر حیزی هیوا له باشوری كوردستان سازدرا.

۱۳۳۲ی هه تاوی مه لا سه لیم و شه هابه دین و عه لی نامان له ولانی بدلیس له باکوری

كوردستان به دژی تورکی وه سمانی رابه ریون و سه ره انجام مه لا سه لیم خو

ده خاته كوئسولگری روس تا جهنگی نیوگه لانی له ویی رای ده بویری.

۱۹۲۰ حه کیم مه لا ئیدریس بدلیسی بووه هو تا شائیسماعیل سه فه وی كورد، له

چالدران تیی بشکی و نه وروداوه له میژوی تورکی وه سمانی به کلیلی

سه رکه وتی تورکی وه سمانی له ئاسیای نافیندا، ناوده بری. دیاره سولتان

سه لیم ی تورک له ریی حه کیم ئیدریس بدلیسی، عه هد نامه یه کی موژیما

کردبو و که ۱- نه میرانی كورد، له سه ر حوکومه تی میراتی خویمان به رده وام بن و

حوکومه تی تایه ت به خویمان هه بی ۲- هه رکاتی، ده وله تی تورکی وه سمانی

له گه ل یه کی له ده وله ته گه وره کان به شه رها ت نه میرانی كورد، به سازو به رگی

جهنگی خویمان هه بچه یارمه تی حوکومه تی عوسمانی ۳- حاکمانی كورد،

سالیانه به ناوی هیدبه، شتی بدن به ده وله نی تورکی وه سمانی و له نه تیژه دا

سولتان سلیم دہسہ لاتی خوئی بہ سہر ۴۰ ئہ میرنشینی کورد، داسہ پاندو بو فریو، دیاری بہ ئہ میرہ کوردہ کان داوبہ حہ کیم ئیدریس بدلیسیش شیرگمورہ سہ ع و دوازده ہزار حوقہ تہ لآ و فہرمانی خہرچ و باجی روژانہی پیندا.

۱۳۲۰ عہ بدو رہ حمان پاشای بابان لہ سلیمانی سہری ہلدا و گولی کرد

۱۳۳۱ ئہ حمہد پاشای بابان برازای عہ بدو رہ حمان پاشای بابان سہری ہلدا و گولی کرد

۱۳۳۹ - کوردانی زازا بہ دژی تورکی و ہسمانی راپہ رین.

۱۲۴۰ مانگی ئہ میر بہ درخان لہ تہ مہنی ۱۸ سالیدا بووہ حاکی جزیرو بوتان و خہریک بوو زیاتر پەرہ بہ خاکی بن دہسہ لاتی خوئی بدا ئازادی و سہر بہ خوئی کوردو کوردستان، راہگہ ییتی و نویتہری بہ دنیا دا نارد تامہ سہلہی کورد بو جہانیان بہ بیان بکھن تہ نانہت لہ سہرانی وان کہ سانئ و ہ ک مستہفا بہ گ، دہرویش بہ گو مہ حمود بہ گ ولہ سہرانی ہہ کاری کہ سانئ و ہ ک نوروللابہ گ و فہتتاج بہ گ و لہ سہرانی خیران کہ سانئ و ہ ک خالد بہ گ ولہ موش کہ سانئ و ہ ک شہریف بہ گ سہروکی خیلئ فارس و لہ ئاجار کہ سانئ و ہ ک حسین بہ گ کہ جوزوی یہ کیہ تی کورد بوو بہ سہر و کایہ تی بہ درخان پاشا، لہ زانایانی موسل زاتی و ہ ک شیخ محمہد و لہ زانایانی زاخویش کہ سی و ہ ک شیخ یوسف لہ دہوری بہ درخان پاشائالابون و بہ سودی راپہ رینی کورد، دہسیان کردبوو بہ تیکوشان و زانا کانیش خہ لکیان بو یہ کیہ تی و یہ کبون بو کوردایہ تی کردن بانگ دہ کرد. زوربہی سہرانی کورد، تہ نانہت خوسرہ خان ئہردہ لان کوری ئہ مانہ للاحانی ئہردہ لان والی کوردستان چووہ، نیویہ کیہ تی کورد و کوردستان بہ راہری ئہ میر بہ درخان پاشاولہ ۱۲۴۸ تا سالی ۱۲۵۸ لہ ناوچہ کانی ہہ کاری، رہ واندر و تورعایدین شہری

تورک و کورد، دەسی پئی کردو بوو بە لآم بە داخە وە لە بەر نە بوونی بەرنامە پئی گشتی وریک و پیک و نە بوونی گارکە ی چە ک و چوئل سازدان و کەمی چە ک و تەقە مەنی و خەیانە تی عیژە دین شیر، بزای بە درخان پاشای کوردیش ئیشکا. - و میری رە واندز میر محەمەدی گەورەش هەرلە و کاتانە دا راپەری.

۱۲۴۹ شەریفخان ئە میری بدلیس بە دژی تورکی وە سمانی راپەری
 ۱۹۴۳ (مانگی ژوئین) ژەنرال مستەفا بارزانی لە باشوری کوردستان، لە مائیکدا لە سلیمانی کە لە ۱۹۴۲ز - لە وئ لە مالی خوئی دەس بە سەربوو خوئی دەرباز کرد.

۱۹۴۳ مانگی ژولای کوردانی باکوری کوردستان بە رابەری شیخ سەعید بیروکی بە دژی تورکی کۆنە وە سمانی راپەریون و چەندین خێلی کورد، پشتیوانیان لەو بزاوە دە کردو داوای خودموختاریان دە کرد.

۱۹۴۳ لە مانگی ژولای - ئۆکتوبر لە چیاکانی باشوری کوردستان جەنگ و راپەڕین بە ر دەوام بوو.

۱۹۴۴ نوری سەعید سەروک وە زیرانی عیراق دە چێتە ناوچە ی کوردستان
 ۱۹۴۴ ماجد مستەفا یە کئی لە وەزیرە کوردە کانی نوری سەعید لە مانگی ژانویه، بەرپئی کرا، بوئ ناوچە ی کوردستان

۱۹۴۴ کۆمەلە ی ژیکاف ئالای سی رەنگی کورد و کوردستانی سازدا.
 ۱۹۴۴ لە مانگی ئوت دا نویتە رانی کوردانی بە شی باکورو بە شی باشور و بە شی روژ هەلات لە چیا ی دالانپە رلە بابەت یە کیه تی کوردو لە بابەت کەرکوک و ناوچە ی بالیو، کە لە کوردستانی بن دەس سوریه، دە چێتە سەر دەریای مەدی ترانە، قسە یان کردو.

۱۹۴۵ مستہ فا بارزانی را بہری کہبیری کورد، له فوریه حیزی نازادی له ئەفسەران و کاربە دەستانی کورد، کہ له نیۆدە لەت بون سازداولە ۱۲ی فەوریە لەبە یانیە ی خویدا فەرموی: مەبەست لەم حیزبە تازە، بەدی هیثانی هاوکاری و هاوودە نگیه له نیۆ خیلە کانی ناوچە ی بارزان و یە کیه تی هەمو هۆزە کانی کوردستانە.

۱۹۴۵ له ۱۰ی ئوت راپەرینی مستە فا بارزانی گە یشتە ئەو پەر.

۱۹۴۵ سێتامبر - ئۆکتوبر: حەزەرە تی مستە فا بارزانی، هیژی شەروانانی عێراقی تیک شکاندن و خوئی گە یانندە روژ هەلاتی کوردستان بو یارمە تی دانی کوماری کوردستان

۱۹۴۵ پیشە وا قازی محەمەد له گەل هەندی له که سایە تیه کوردە کان له مانگی سێتامبردا چوو ه شوڕه وی و یە ک ماشیتی چاپی وەرگرت

۱۹۴۶ له ۲ی ریبە ندانی ۱۳۲۵ی هەتاوی و ریکە وتی ۲۲ی ژانویه ی ۱۹۴۶ز- له کو بوونە وە یە کی گە وەرە ی سەرانی کوردو خە لکی شاری مە هاباد، پیشە وا قازی محەمەد که جلکی نیزامی (: ئۆتیفورم) ی نەر تە شی شوڕه وی له بەر دابوو میژەری مە لایە تی له سەر دابوو، کوماری سەر بە خوئی کوردستانی، را گە یاند، که له ۱۱ی فەوریە ی ۱۹۴۶ز- بە سەر کوماری کوردستان، هە لبژێردرا بوو.

۱۹۴۶ له سەرە تای مانگی مارسدا حەزەرە تی مستە فا بارزانی بە سی سەد (۳۰۰۰) سواری پیادە ی شەر وانانی خوئی بە شە قامە کانی مە هاباد، هاتن و چوون و هیژی پرۆهزی نیزامی خوئی نیشان دا و خە لکی کورد، له خوشیان کردیانە چە پلە ریزان و فە خریان بە بارزانی دە کرد.

۱۹۴۶ له ۳۱ی مانگی مارسدا مستە فا بارزانی بە پلە ی ژە نرالی له لایەن دە ولە تی کوردستان له مە هاباد هە لبژێردرا هەر چەن له هەندی سەر چاو، نوسراوە که سپای شوڕه وی پلە ی ژە نرالی بە مستە فا بارزانی داوە که بارزانی له جەنگی

کوره قارہمانی نوواندوہ، روزنامہ ی ئیعماد پهری ۴ ژمارہ ی ۷۶ دہہمی
سپتامبری ۲۰۰۲ ز۔ چاپی تاران۔

۱۹۴۶ له دیسامبرا ژہنرال مستهفا بارزانی و شہر وانه کانی له بہرہی جہنگی شہقزدا،
له جہنگی مامہ شہدا له پوشیہری سالی ۱۳۲۵، بارزانی یہ کان زیاتر له
(۲۰۰) کہ سیان له شہر وانانی ئیرانی بہ فہرماندہیی سپہہبود رہ زمارا، کوشت
و بریندار کردو فہرماندہی بارزانی یہ کان سہرہنگ ۲ مستهفا خوشناو بوو
تہنیا کہ سہی بہ ناوی خلیل خوشہوی کہ له نیژ یکانی مستهفا بارزانی بوو له و
شہرہدا کوژراوہ و له ۲۲ مانگی مہہ چہندین شہروانی ئیرانی کہ وتبونہ
کہ مینی بارزانی یہ کان و بہ دیل دہ گیردرین و بہ یہ خسیہر دیان بہ نہ مہہ آباد و
ئوہ، ئوہ نہی تر بووہ، ہوئی شکوو قہدر و حورمہت بو بارزانی یہ کان بہ
رابہری ژہنرال مستهفا بارزانی۔

۱۹۴۶ له ۱۶ دیسامبرا بہ داخوہ کوٹماری کوردستان له مہہ آباد ہرہسی ہیٹاو
تیاجوولہ دیسامبر مہلا مستهفا چوہ شاری نہ غدہ و له ۱۰ خاکہ لبوہی
۱۳۲۶ وریکہ وئی ۳۱ مارس ۱۹۴۷ ز۔ پیشہ واقازی محمہد و بہریژ
ئہ بولقاسم صہدری قازی برای پیشہوا و ژہنرال محمہد حسین خان سہیفی
قازی برازای پیشہوا، له چوار چرای مہہ آباد بہ قہنارہ بہ دہسی رہشی
حہمہرہزا پہ ہلہوی شہہید کران۔

۱۹۴۷ له ۲۷ مانگی مہہدا مہلا مستهفا بارزانی له گہل ۵۰۳ کہس له بارزانی و
پہرہوانی بہرہ و روسیہ و ہری کہ وتن و له ۱۵ ژوئی ۱۹۴۷ له ناوی تاراز
پہرینہ و دو چونہ خاکی شورہوی و حہماسہیان خولقاند و بووہ ہوئی سہر
سورمانی پسپورانی سپایی جیہان، کہس گومانی، له ہلکہ وتہیی بارزانی
نہ ماو حوکومہ تی ئیران و تورکی کوٹہ و ہسمانی و عیراقی دراند۔ بہ لام بہ

- داخه وه (مستہ فا خوشناو، عیّزت عہدولعہ زیز، محہمہ د مہ حمود و خہ یزوللا عہدولکہ ریم) حوکومہ تی عیراق شہ ہیدی کردن.
- ۱۹۴۶ له مانگی ئوت دا حیزی دیموکراتی باشوری کوردستان بہ راہری مہ لا مستہ فا بارزانی سازدراو له دوایدا کرایہ حزبی ئیتحادی دیموکراتی کوردستان.
- ۱۹۵۸ ز- له ۱۴ ی ژولای عہدولکہ ریم قاسم کوردی فہیلی بہ کودیتا بووہ سہر کوماری عیراق و رایگہ ئند کہ عیراق ہی کورد و عہر بہ و کورد ہاوبہ شہ.
- ۱۹۵۸ له ژولای ۵۸ مہ لا مستہ فا له پراک بوو دواہ ہاتنہ سہرکاری قاسم، مہ لا مستہ فای بارزانی بانک کرد تابگہ ریٹہ وه عیراق و ئہ و بش له ریگای گہرانیہ و ہدا له قاہیرہ، چاوی بہ جہ مال عہدونا سر، سہر کوماری میسر کہ وت و دواہ و توویژی تاییت و ماوہیی مانہ وه له قاہیرہ، له ئوکتوبر دا، بہ ریژہ وه قارمانانہ، بہ فروکہ گہ رایہ وه بہ غدا و پیشواری فرہ گہ ژوگوری لی کراو حہ شیمہ تی فرہ ہاتبونہ پیشوازی ژنرال مستہ فا بارزانی و ہہ روا ۸۵۰ کہ س له بارزانیہ کان کہ له شورہ وی بون بہ گہ می روسی له بہ ندری بہ سرہ پیادہ بون و له ۱۶ ئاوریلی ۱۹۵۹ قارہ عامانہ پیشوایان لی کرا.
- ۱۹۵۸ له ۱۷ ی ژولای حیزی ئیتحادی دیموکراتیکی کوردستان له قاسمی ویست خودموختاری بہ نہ تہ وهی کورد، بدالہ سہرہ تہی ئوت دا قاسم ہیژی بہر خودانی نہ تہ ویی سازدا و له ۱۹ ئوت حیزی ئیتحادی دیموکراتیکی کوردستان کہ داواہی بلاو کردنہ وهی روزنامہ یہ ک بہ زمانی کوردی، کردبو، رہدی کردو تہ وه.
- ۱۹۵۸ له ۱۶ ئوکتوبر مہ لا مستہ فا بہ ناوی دہبیر کوللی حیزی ئیتحادیہ ی دیموکراتیکی کوردستان له یہ کیہ تی شورہ وی دہ گہ ریٹہ وه.
- ۱۹۵۹ عیراق بہ را بہری قاسم له ۱۴ ئاوریلی ۱۹۵۹ له پہیمانی بہ غذا ہاتہ دہری و له

۲۱ ئوتی ۱۹۵۹ز- ناوہندی ئو پھیمانہ برا ئنقرہ و ناوہ کہ کرایہ، پھیمانہ ستو۔ - ہەرلہ ۱۴ ئاوریلی ۱۹۵۹ز- حیزی ئیتحادیہی کوردستان، ئیجازہی لہ چاپ دان و بلاؤ کردنہ و ہی روژنامہی (جہبات) ی و ہرگرت و لہ پاشان چہن گو فارو روژنامہی دیکہ بہ زمانہی کوردی بہرئویتی مہلا مستہفا بارزانی بلاؤ کرایہ و ہ.

۱۹۶۰ لہ ۶ ژانویہی ۱۹۶۰ز حیزی ئیتحادیہی دیموکراتیکی کوردستان کرایہ و ہ حیزی دیموکراتی کوردستان و لہ ۳ نوامبری ۱۹۶۰ مہلا مستہفا بوئہ شداری کردن لہ سالروژی راپہرینی ئوکتوبر، بچیتہ شورہوی بہ لکو شورہ ویش دنہ بدا تا عیراق و ادار بکا خودموختاریی زیاتر بہ کوردہ کان بدا، بہ تاپہت کہ شورہوی لہ رادیو کانیدا دژاہتی سہبارہت بہ قاسم باس کردبوو، بہ لام مہلا مستہفا خیریکی لہ و سہ فہرہ نہدی و لہ ۱۳ ژانویہی ۱۹۶۱ گہراوہ بوئہ غداو زانی تہنیا، و ہ تہنیا دہبی کورد، پشت بہ خوئی و یہ کیہتی و رابہری دروستی خوئی بیہستی و نہ ک ئم وئوہ.

۱۹۶۱ مہلا مستہفا لہ مارس ۱۹۶۱ روی کردہ، چیاکانی کوردستان و راپہرینی کورد بوئازادی و راپہرینی بہ رابہری ژنرال مستہفا بارزانی دہسی پیکردو قاسم لہ ۲۴ سپتامبر، رایگہ یاند بارزانی بہ راپہرینی خوئی نوانیویہتی $\frac{۱}{۳}$ سیوہمی خاکی کوردستان، بخاتہ، بہردہ سہ لاتی خوئی. - لہ ژوئین - ی ۱۹۶۱ مہلا مستہفا و حیزی دیموکراتی کوردستان داوای مافی نہتہ و ہی کوردیان کرد. - بہ لام قاسم شہری بہ بارزانی فروشت و لہ ۲۳ سپتامبر قاسم بہ قسہ حیزی دیموکراتی کوردستانی بہ نارہسمی دانا و کہ سہ کانی کومہ یتہی ناوہندی حیزی دیموکراتی کوردستان لہ بہ غداوہ خوئیان بو کوردستان دہرباز کردو مہلا مستہفا لہ پاشہ کشہی ہیژی شہروانانی عیراق، کہ لکی و ہرگرت.

۱۹۶۲ لہاوینی ۱۹۶۲ دازیاتر لہ (۳۰۰۰) کہس لہئر تہشی عیراق ہاتنہ دہری و
چوونہ لای بارزانی۔

۱۸۶۳ لہ ژانویہی ۱۹۶۳ سالم عہدوللایوسف نویٹہری کورد، لہ گہل عہلی صالح
سہعدی بہ عسی دیداری کردو نویٹہری بہ عس بہ لیتی خودموختاری بہ گہلی
کورد، داوکورد، لہ تیچوونی، رہ ژیمی قاسم شادبوون، ہہر چہند لہ روخانی
ئہوابہ شدار نوبوون - کورد فہرمویہ تی: لہ کاتی نیاز، دوست و دوژمنی خوٹ
باش. دہناسی، دوابہ دواوی روخانی قاسم ہہم رہ ژیمی عارف و ہہم
موخالیفانی رہ ژیمی عارف، دہ کوشان کوردہ کان بولای خویمان بہرن بہ لام
فہرماندہیی ئیقلاب پیش دہسی کردو لہ ۸ فہوریہی ۱۹۶۳ راپہرینی
کوردی بوماف خوازی پرشکوٹاوبردولہ ۴ مارسی ۱۹۶۳ یہ ک دہسہ لہ بہ
عسی عیراقی کہ ۲ وزیری کورد بہ ناوی (فوناد عارف و وزیری نیو خوٹ
بابہ عہلی و وزیر کشت و کال - ی کابینہی بہ عسیشیان لہ گہلدا بوو، بو دیداری
مہلا مستہفا بارزانی چوونہ کوردستان، لہ دوایدا عہلی صالح سہعدی بریکار:
معاونی سہروک و وزیرانی بہ عسی بہ غدا، لہ گہل نہ تہوہی کوردا سازاون.

۱۹۶۴ لہ ۵ ژوئیتی ۱۹۶۴ دہسہیی بہ سہر پہرستی تاہیر یہ حیا سہروک و وزیرانی
دہولہ تی عہدوسہلام عارف چوونہ رانیہ تا لہ گہل ژہنرال مستہفا بارزانی مزا
بہری کورد و کوردستان دیدار و توویژ بکن. مہلا مستہفا لہ ناوہ راستی
سپتامبر - ی ۱۹۶۴ - کوٹگرہ یہ کی گہورہ و پہرہ داری لہ رانیہ سازداو
بارزانی لہ و کوٹگرہ دازیاتر پشتیوانانی پہیدا کرد تا راپہرین باشتر بہ ریوہ
بہری و لہ ۴ ئوکتوبر - ی ۱۹۶۴ مہلا مستہفا بارزانی لہ رانیہ کوٹگرہیی
گہورہ تروپہ ردارتری سازو رایگہ یاند، چون حوکومہ تی بہ عس بہ لیتہ کانی
ئہنجام نہ داوہ، یہ ک مہ جلیسی قانون دانہربہ ئہندامبونی ۴۳ کہس و شورای

فہرماندہیی جہنگی بو بہ ریوہ بردنی جہنگ و یہ ک کو مہ یتہی ئیجراہیی کہ
 ۱۱ کہس ئەندامی بو، سازی داو مہلا مستہفا خوئی، نوینہرانی لہہر جیہ ک
 مہیلی بوو، دایناو دوای چہن حہوتو، دہولہ تی خودموختاری کوردستانی
 ۱۵ مہ رزاند، لہ ناوچہ یہ کدا کہ تا $\frac{۳}{۴}$ پی ہمو خاکی کوردنشین بوو ناوچہی
 خودموختاری کردہ، پینج بہش - ی ئیداری و ہہر بہ شہیش فہرمانداری
 نیزامی و بہرپرسی مالی و ماف و حوقوقی تایہت بہ خوئی بوڈانا.

۱۹۶۵ لہ ۲۲ ئوکتوبری ۱۹۶۵ عہبدو رہ حمان بہزاز سہروک و ہزیری حوکومہ تی
 بہ عسی عہبدو سہلام عارف، چووہ قاہیرہ و لہ ۲۴ توکتوبر ۱۹۶۵ ناصر - ی
 میسر دہستوری دا تانویتہری کوردہ کان لہ میسر، دہربکہن.

۱۹۶۶ لہ ۱۳ ئاوریلی ۱۹۶۶ عہبدو سہلام عارف بہدا کہ وتنی ہیلی کوپتیر مردوئہ و
 رہ حمان عارفی برای بووہ سہر کو ماری عیراق، لہ مانگی مہ - ی سالی
 ۱۹۶۶ بہ ۴ ہزار شہروان و زیاتر لہ ۱۰۰ فروگہی جہنگی ہیرشیان بردہ
 سہر، پیشمہرگہ، تالہ ریگای رہ وانڈز ۲ کیوی ہتد رین و زوزک. کہ بہ سہر
 جادہی رہ وانڈزا دہیان روانی، بیگرن و بہ خیال جہرگی کوردو پیشمہرگہ،
 ہہ لدرن، مہلا مستہفا لہ ۱۱ و ۱۲ ای مانگی مہہ، پیشمہرگہ کانی خستہ بن
 فہرمانی خوئی و ہہر وہ کوہہ ورہ بروسکہ و ہہ ورہ ترشیقہ، دای بہ سہر یہ ک
 تیبی شہروانانی عہرہ بی عیراقی کہ لہ نیو شیوو دوئی ئہ و ۲ کیفہ دا بوون و
 مہلا مستہفا شہل و کوتی کردن و بہ پینی ہہ والی (رنہ موریس) زیاتر لہ
 (۲۰۰۰) شہروانی لی کوشتن و کہ لاکیان لہ وی کہ وتبو و ژماری فرہ چہ ک و
 چول و کہرہستہی شہریان لی بہ جیما و کہوتہ دہس پیشمہرگہی کورد.
 جہنگی ہتد رین زہندہ قی شہروانانی عیراقی برد و تیشکانی حوکومہ تی
 بہ عسی عیراق ئہ و رہ حمان عارف و ئہ و رہ حمان بہزازی و ہہا ترساند کہ

ناچار بوون سه ريان بو ژه نرال مسته فا بارزانی دانه واندو ئه و ره حمان به زار سه روک وه زیری عراق له ۲۹ ژوئینی ۱۹۶۶ز- ته رحی ۱۲ ماده یی حوکومه ت بوئاشتی له گهل نه ته وه ی کورد، به رابه ری ژه نرال مسته فا بارزانی، رایگه یاندو بارزانی ئه و ته رحه ی قه بول کرد، تابه لکو ئاو به ئاورا کرئ و شهر وه ستا. کاتی عه بدولکه ریم قاسم له عراق سه رکه وت، رایگه یاند که عراق هی کورد و عه ره به، به هاو به شی. ته رحی ۱۲ ماده ی به زاز به کورتی ئه مانه ن، ۱- لامه رکه زی به ره سمی بو کورد، ده ناسرئ و له قانونی بنه ره تی جیگیرده کرئ ۲- زمانی کوردی وه ک زمانی عه ره بی ده خویندرئ و ده نوسرئ ۳- ناوچه ی کوردنشین شورای تایه ت به خوئی ده بی که کورد بن ۴- کار به ده سان له کوردستان ده بی کورد زمان بن. ۵- کورد به نیسه ته ی جهمعیه تی خوئی له مه جلیسدا، له هه یئه تی حوکومه تدا، خزمه تی ئیداری، کاروباری قه زایی، سیاسی و نیزامی به شدار ده بی ۶- کورد، ئازاده، حیزبی سیاسی، روژنامه ی خوئی هه بی ۷- ئه و کوردانه ی که ده سیان له کاروباری نیزامی و ئیداری و پولیس به رداوه، ده گه ریندرینه وه سه رکاری جارانیان ۸- ئه بی کوردستان بازسازی بکرئ و قه ره بوی زیان لی که وتوان بکرئه وه ۹- له مانگی ئوکتوبری ۱۹۶۶ز- ئه و ره حمان عارف سه رکو ماری به عسی عراق چوووه کوردستان بو دیدار و وتووئژ له گهل ژه نرال مسته فا بارزانی - و رایگه یاند، که بارزانی پشتیوانی له حوکومه تی عراق ده کا و ئیمه یش چند کورد، دینئه نیو کابینه ی ده ولت و مه لا مسته فا له مانگی ئوکتوبر، کونفرانسیکی سازدا و رایگه یاند که چاکسازی له گوردستاندا ساز دراون.

۱۹۶۷ له ۵ ژوئین تا ۱۰ ژوئین-ی ۱۹۶۷ شه ری ۶ روژه ی عه ره ب و جوله که،

دہ سی پی کردو ہر وہ ک بہرق ہات و لہ و ۶ روژہ دا جولہ کہ سپای میسرو
 ٹوردوون و سورہی دابلوسی و شرو وری کردن و ئەو سی حوکومہ تہی
 سست کردوتیکی شکاندن، وزہ رہی فرہیشی لہ پیگہی ہہوایی ئیج ۳
 شہروانانی عیراق دا کہ ۲۲۰ فروکہی جہنگی لیو، کہ ہیچ و زہیان نہ ہات و
 حوکومہ تی بہ غدایش تہ نیا ناگاداری نامہ یہ کی ساختہ چی بلاو کردوہ و
 ہیچی دی، لہ و سہردہ مہوہ عہرہب لہ راست جولہ کہ دا ناویری بلی: لہ
 کہ چی بو قرکردنی نہ تہوہی موسولمان و نہ حیبی کورد، کہ ئەو ہہموہ
 خزمہ تہ فہرہنگی و ئابوری و سیاسی و جہنگیہی بہ عہرہب کردوہ،
 کلکیان لہ بان شانیان چہقاندوہ و ہر وہ کو دوپشکہ رہشہ بہ روئلہ کانی
 سولتان صہ لاجہ دینہوہ دہدہن.

۱۹۶۸ لہ ۱۷ ژولای ئەو رەحمان عارف لادراو ژەنرال حەسەن بە کرہاتە سەرکارو
 عەبدو رەزاقنایف لہ ۱۹ ژولای کابینە ی سازدا و ۳ وەزیری کوردی بەناوی
 (ئیحسان شیرزاد، موحسین دزەیی و موسلیح نەحشەندی) دانا بەلام ئەوان
 نەچونە سەرکارولہ ۳۱ ژولای ئەحمەد حەسەن بە کر، حوکومە تی سازدا و ۲
 وەزیری کوردی بەناوی: (ئیحسان شیرزاد و موحسین دزەیی) داناو لہ ۳
 ئوت شورای تازہی عیراق - ی، رایگہ یاندہ: تەرحی ۱۲ مادەیی بەزاز بە
 رپوہدە بری و لہ ۵ ئوتی ۱۹۶۸ دا حوکومە تی عیراق - ی رایگہ یاند. تەواوی
 ئەو کوردانہی لہ پووست و کاری دەولہ تی ہەلا تون، عەفودە کرین ولەسەر
 کاری جارانیان دادە مەزینہوہ و زیاتر لہ ۳۰۰ زیندانی ئازاد، دە کرین و لہ
 ۱۹۶۹ حوکومە تی عیراق بە ۶۰ ہزار شہروان بہ توپ و تانگ و فروکہی
 جہنگی لہ خەت و ہیٹی رەواندزەوہ ہیرشی کردە، سەر کوردولہ ۹ ناوریلی
 ۱۹۶۹ بەرہشہ کوژی ہیرش کرایہ سەر مەلا مستەفا بارزانی کہ ماشینہ کہی

له که مین که و تبو، به لام سه رنه که و تن.

۱۹۶۹ له ژوئیتی ۱۹۶۹ حوکومه تی به کر له بیروت پیتته حتی لوبنان له گهل نوینه رانی نه ته وهی کورد، به ناو بژی گه ری می شیل عه فله ق ده بیر کوللی حیزبی به عس، ووتویژی ئه نجام دراتا ۱۲ مادهی ته رحی به زاز به ریوه ببری و ئه و وتووژانه، به نهیئی ئه نجام دراوه، به لام رازی لای خه لک ئاشکرا کراوه و حوکومه تی به عس رایگه یانده که له سالی ۱۹۶۹ سی له سه دی بودجه ی گشتی ولات به فیرو خه رچی شه ری کوردستان کراوه و بی ئا کامیش ماوه و پول و خوین و دراومان، دو راوه وله پایزی ۱۹۶۹ زیاتر له هه زار قوربانیمان داوه که زیاتریان له جاشه کان و به کری گیراوانی تاله بانی بون (برواننه جونبو شی کورد، ئیدگار ئوبالاس، ته رجه مه ی ئیسماعیل فه تاحی قازی په ره ی ۲۲۹ چاپی ۱۳۷۷ هه تاوی موئه سه سه ی بلاوکی نیگا، تاران، و حه سه ن به کریه کی له وه زیره کانی کابینه ی به ناوی (فوناد عارف) که کورد، بوو نارديه لای مه لا مسته فا بارزانی، مه لا مسته فا بو دئلیابوون له به ریوه بردنی په یمانه که، فه رموی ده بی واتای په یمانه که له سازمانی نیوگه لانی سه بت بکری و حه سه ن به کر به ره د کردنه وهی فه رموده ی بارزانی، سه دام حسین ته کریتی مو عاونی سه ر کو ماروری به ری حیزبی به عس - ی راسپارد تا به سه ر په رستی ده سه یی و توویژکه ره له گهل نوینه رانی مه لا مسته فا بارزانی، بگریته ئه ستو، مه لا مسته فا بارزانی ئاغای دوکتور مه حمود عوسمان ده بیر کوللی نو سینگه ی به ریوه به ری کوردستان - ی به سه روکی ده سه ی و توویژکه ره له گهل سه ئدام حوسین، دیاری کردو هه روا محه مه د مه حمود - ی شی دیاری کرد که له به را له ناوچه ی ره واندز فه رمانده ی پیشمه رگه بوو.

له ۲۱ ژانویه ی سالی ۱۹۷۰ز - ژه نرال عه بدغه نی راوی کودیتای کرد و

تیشکاو له ۲۲ ژانویه شورای فہرماندہیی عیراق بہ ئاشکرا رایگہ یانڈکہ تہرحی ۱۲ مادہیی سالی ۱۹۶۶ز، بہریوہ دہبری و مہسہلہی کورد، بہناشتی چارہ دہ کری و بوڈلیایی کورد، ہہمو ئہو شہروان و کہسانہی نیزامی نہ بوون و بہ گز حوکومہ تا چون عہفوی کردن و دوای و توویژیی پروچرلہ نیوان نویٹہرانی کورد و صہدام و عیراقیان، له ۱۱ مارس ۱۹۷۰ زاینی قہراردادی ئاشتی موڑوئییمزاکراو ئیدریس بارزانی و مہسعود بارزانی کورانی مہلا مستہفا بارزانی بہ نوریتہرایہ تی کورد ئیمزا و موڑکراو بوڑوژی دوایی حہسہن بہ کر رایگہ یانڈ: کہ حوکومہ تی عیراق خودموختاری فہرہہنگی و بہرابہری ماف و حقوقی نہ تہوایہ تی بوگہلی کورد، بہ رہسمی ناسی و دیانی پیدا ناو ئہو پہیمانہ کہلہسہر بنہرہ تی تہرحی ۱۲ مادہیی سازدراہوو کہ دارای ۱۵ مادہ بوو خودموختاری تہواو کہ مالی بو نہ تہوہی کورد، تہزمین و گارانہ تی دہ کرد، یہ کی لہو مادانہ ئہوہبوو کہ موعاونی سہر کومار، دہبی کورد بی و زمانی کوردی بہ ناوی یہ کی لہ ۲ زمانی رہسمی ولات، بناسری و کوردہ کان بہنيسبہ تی جہمعیہت، لہ حوکومہت، ئہر تہش، پولیس، قووی موقہینہ و لہزانکو کان ئہندام بن و حہسہن بہ کر، رایگہ یانڈ، ئہو ئاشتی یہ ئاشتی یہ کی ہہمیشہیی دہبی. ئہو ئاشتی یہ، ہیڑوہیروردی و نیشتمان ویستی و کورد حوشہ ویستی حہزرہ تی ژہنرال بارزانی نیشان دہدا کہ چلوں توانی سہر بہو دیکتاتورہ، مارزانہ، دانہ ویٹی و مافی رہوا ی نہ تہوہی کوردی دابہ شکرا و، بہوان بہ رہسمی بناسیتی کہ ئیستایش لہ ۲۰۰۸ز- کورد، ہہر ئہونہی بہ دہسہ کہ حہزرہ تی مہلا مستہفا بارزانی بہ زوری بیرو ئہندیثہ و راپہرینی خوئی لہ زالمانی ئہستاند. ئہوہیہ، دہبی پر بہ دل بلین: ژہنرال مستہفا بارزانی روژہ و کورد و کوردستان لہ ہہر ہہل و مہرجیکدا بی، سیبہری رہحمہت و بہرہ کہ تی

ئەو زاتە پاکە، ھابەسەر کورد و کوردستانەوہ و نوروتیریز بە سەرکورد و کوردستانا، دە باریتی، ئافەرین و ھەزاران ئافەرین لە روخ و گیانی پاکی ئەو ریبەرە گەورە و نەمرە (شە پوئل). - لە سالی ۱۹۲۴ ز - سولتان عەبدولحەمید، لە کار لادراو رەژیمی (۶۰۰ سالە) پاشایی نەماو نەتەوہی کورد، بو سەر بە خوینی بە رابەری شیخ سەعید، رابەری.

تورکان بە رابەری مستەفاگەمال بە ۳۵ ھەزار شەروانان ئاوقەہی رابەری بوون و ۲۵ کەس لە سەرانی کورد، زاتی وە ک شیخ سەعید پیران کوری شیخ عەلی ئەفەندی و شیخ عەلی عەبدوللا و دوکتور فوناد، گیران و لە سالی ۱۹۲۵ ز - لە قەنارە دران.

صەلاحەدین کوری شیخ سەعید پیران کە لە زانستگەہی ئەفسەری بەغدا دەرسی تەواو کردبوو لە دواییدا لە گەل ئەنجومەنی دوستانی کورد و دە یویست تۆلەہی خوینی باوکی بستیتی کە ئەویش لە ئەنکاراگیرا و زیندانە کرا.

۱۹۳۰ لە ۲۰ ژوئینی ۱۹۳۰ ز - کوردانی جەلالی رابەری.

عەبدوللا ئوجەلان (: رابەر ئاپو)، لە خویندنی زانکووی زانینە کانی رامیاری لە بەر زولم و زوری تورکان دەسی بەردا و لە سالی ۱۹۸۴ ز - دە سی بە جەنگ بەدزی تورکی کە و نە و سمانی کرد و ئیستایش، دیسامبری ۲۰۰۸ ز - جەنگ و بەر خودان بەر دەوامە و ھەروە ک سیبەری مەرگ پیکە کە و رابەر ئاپو، بە سەر تورکی ئەنکاراوەن و تۆلەہی چەن سەد سالەیان لی دەستینەوہ و سەر بە خوینی نەتەوہی کورد، نیریکە، کورد، فەرمویەتی: (ئاش بە نورەہی / نورەہی ئیمەیش دی ئیربە یەقین (شە پوئل).

سولتان صه لاهه دین ئه ییوبی: یوسف کوری نه جمه دین ئه ییوب له ۵۳۲ی مانگی له دایک بووه و له ۵۵۹ له گه ل شیرکوی مامی، له هیرش بو سه ر میسر به شدار بووه مرویانی و لیهاتویبی و له جهنگ زانی و له کارزانی خوئی فره شیواونه. نیشان داوه و دوا ی مردنی شیرکوی مامی کرایه سه روک وه زیرانی میسر و سپه سالار و فهرمانده ی هه موهیزی شهروانانی ئه و ولاته.

له ۵۶۷ که عازید خه لیفه ی میسر مرد، صه لاهه دین، به فهرمی بووه پاشای ولاتی میسر و له ۵۶۹ی مانگی که نوره دین مه حمود حاکمی شام مرد. سولتان صه لاهه دین له ۵۷۰ بانگ کرایه دیمه شق و له ئاکامدا شام، جزیره به عله به ک، حیمس و حه مات و حه لب که وته بن ده سی. له ۵۷۴ عیژه دین فهر و خشای برازای سولتان صه لاهه دین حاکمی دیمه شق بووه و له ۵۷۸ حه ران (هه ران) و سروج و نه سیبه یین و موسل و ئامید (دیاره کر) که وته بن ده س صه لاهه دین و له ۵۸۴ سولتان صه لاهه دین بو به رگیری کردنی هیرشکارانی خاجدار له میسر هاته ده رو له ۵۸۳ شه ری قورس له ته به ریه، روی دا.

۵۸۳ له شه وی هه یینی ۲۷ ره جه ب له ۵۸۴ سولتان صه لاهه دین بوقعه ی (مسجد الاقصی) یان له ده س خاجداران رزگار کرد، دوا ی ئه م سه ره که وته صه لاهه دین چوووه (سوروته رسوس و ئه تناکیه و کوک و که ره ک و سه ره نجام له روژی ۸ زیحه جه ی ۵۸۳ چوووه قودس و نوژی جه زنی قوربانی له (مسجد الاقصی) خویند و له روژی ۱۱ چوووه عه سقه لان و عادل شای برای نارده سه ر (که ره ک) و له عه سقه لانه وه چوووه (عه کا) و زیاتر له ۴۳ سال به سه ر میسر و سوریه دا حوکومه تی کرد، سولتان صه لاهه دین که له ۵۸۹ له به یته لموقه ده س بوو، نه خوش که وت و له به ره به یانی روژی چوار شه مه ۱۷ی سه فهر له سالی ۵۸۹ی مانگی وه فاتی کرد. خانه دانی ئه ییوبی